

**ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ
ΜΑΘΗΤΗ ΜΕ ΔΕΠ-Υ
&
ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ
ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ**

ΔΕΠ – Υ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ
ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Καρυστινός Ανδρέας
Ψυχολόγος ΚΕ.Δ.Δ.Υ Ν. Εύβοιας

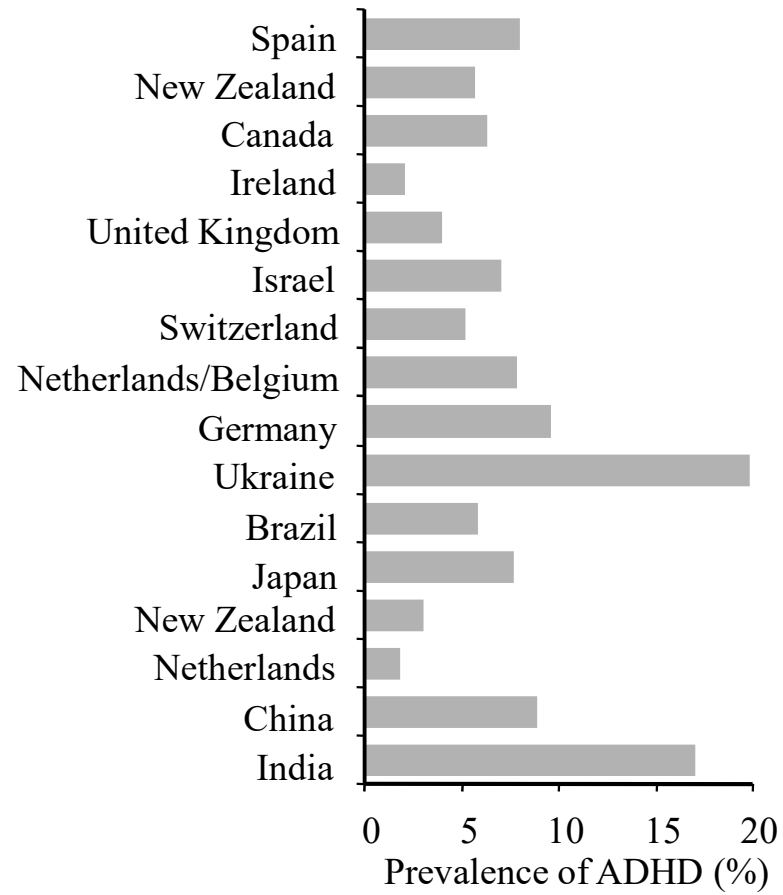
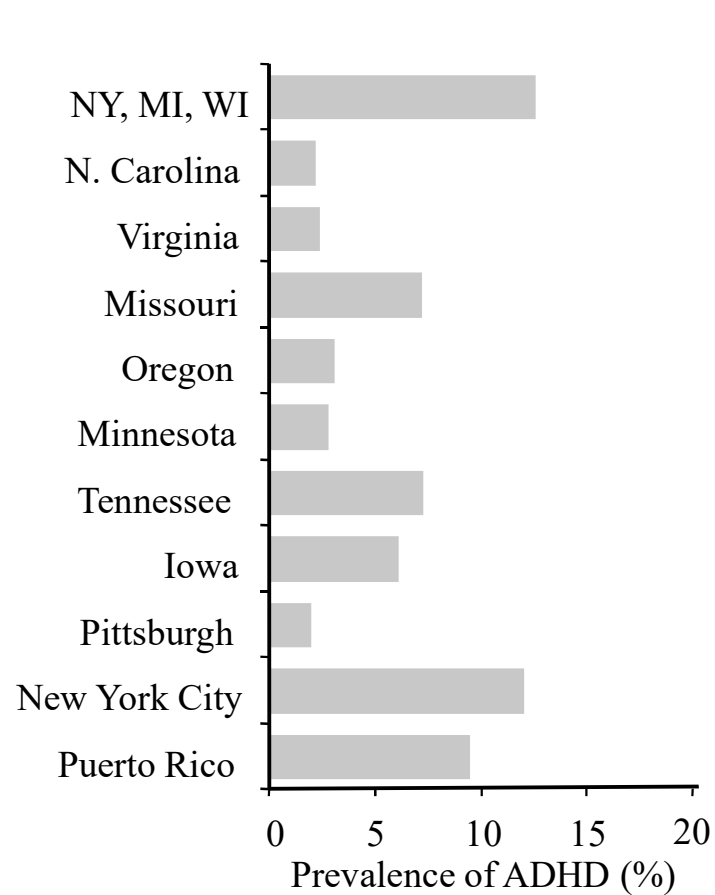
ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ - ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Ιστορική αναδρομή
- Επιπολασμός - Συνοσηρότητα
- Αιτιολογία - Παθοφυσιολογία
- Χαρακτηριστικά μαθητών με ΔΕΠ-Υ
- Διάγνωση
- Κριτήρια κατά DSM IV
- Θεραπεία

Ιστορική Αναδρομή

- Ιπποκράτης 2500 χρόνια πριν
- 1845 Χάινριχ Χόφμαν - βιβλίο με τίτλο «Η ιστορία του άτακτου Φίλιπς»
- 1902 George Still - σειρά από διαλέξεις
- 1937 Brandley - «σύνδρομο ελλειπούς ηρεμίας»
- 1930-1950 πειράματα από επιστημονική κοινότητα
- 1950-1960 - «ελάχιστη εγκεφαλικά βλάβη»
- 1960-1970 Θεωρείται δεδομένη πλέον η οργανική η αιτιολογία της διαταραχής ελλειμματικής προσοχής-υπερκινητικότητας
- 1980 - «Σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας
- 1987 «Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας».

Global Prevalence of ADHD

Επιπολασμός της ΔΕΠ-Υ

- Η ΔΕΠ-Υ εκδηλώνεται σε όλες τις εθνότητες, φυλετικές ομάδες και κοινωνικές τάξεις.
- Προσβάλλει άτομα οποιουδήποτε επιπέδου ευφυΐας.
- Είναι το συχνότερο πρόβλημα μάθησης και συμπεριφοράς στα παιδιά.
- Επιπολασμός: 3% έως 9% στα παιδιά σχολικής ηλικίας
- Είναι μια διαδεδομένη διαταραχή στους ενήλικες με επιπολασμό που υπολογίζεται γύρω στο 6%.

Επιπολασμός της ΔΕΠ-Υ

- Στα παιδιά η ΔΕΠ-Υ αναγνωρίζεται πιο συχνά στα αγόρια παρά στα κορίτσια
- Η αναλογία αγοριών προς τα κορίτσια με διάγνωση της ΔΕΠ-Υ είναι 4:1 στο γενικό πληθυσμό.
- Στους ενήλικες που διαγιγνώσκονται με οποιοδήποτε τύπο της ΔΕΠ-Υ, η αναλογία των δύο φύλων είναι σχεδόν 2:1.

Συνοσηρότητα

Το 50% των παιδιών με ΔΕΠ-Υ έχουν κάποια συνοσηρή κατάσταση, η παρουσία της οποίας μπορεί να επηρεάσει το βαθμό εκδήλωσης των συμπτωμάτων, την ανταπόκριση στη θεραπεία και τη μακροπρόθεσμη έκβαση.

- Διαταραχή προκλητικής εναντίωσης
- Διαταραχή διαγωγής
- Διαταραχές διάθεσης (κυρίως κατάθλιψη και διπολική διαταραχή)
- Διαταραχές μάθησης (ανάγνωση, μαθηματικά, γραπτή έκφραση)
- Διαταραχές κατάχρησης ουσιών

Συμπεριφορικά /συναισθηματικά προβλήματα 80% παιδιών με ΔΕΠΥ συνωδά προβλήματα

- Διασπαστικές /διαταρακτικές συμπεριφορές
- Εναντιωματική /αντιδραστικές
- Προκλητικές συμπεριφορές (50%)
- Διαταραχές διαγωγής
- Αγχώδεις διαταραχές (25% υπερβολικό άγχος)
- Καταθλιπτικά συμπτώματα
- Χαμηλή αυτοπεποίθηση /χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Απόρριψη από συνομηλίκους

Πιθανά αίτια / παράγοντες

- **Κληρονομικότητα / ενδογενείς αιτίες**
 - Γενετική προδιάθεση
 - Νευρολογικές δυσλειτουργίες
- (Συγγενείς παιδιών και οι ίδιοι με ΔΕΠΥ: 10%-35%)
- **Εξωγενείς επιδράσεις**
 - Ψυχολογική οργάνωση του παιδιού
 - Οικογενειακή δυναμική (σχέσεις στην οικογένεια, στάσεις γονέων, σειρά αδέλφια, συγκεκριμένα προβλήματα)

Αιτιολογία

Παθοφυσιολογία- Αιτιολογία

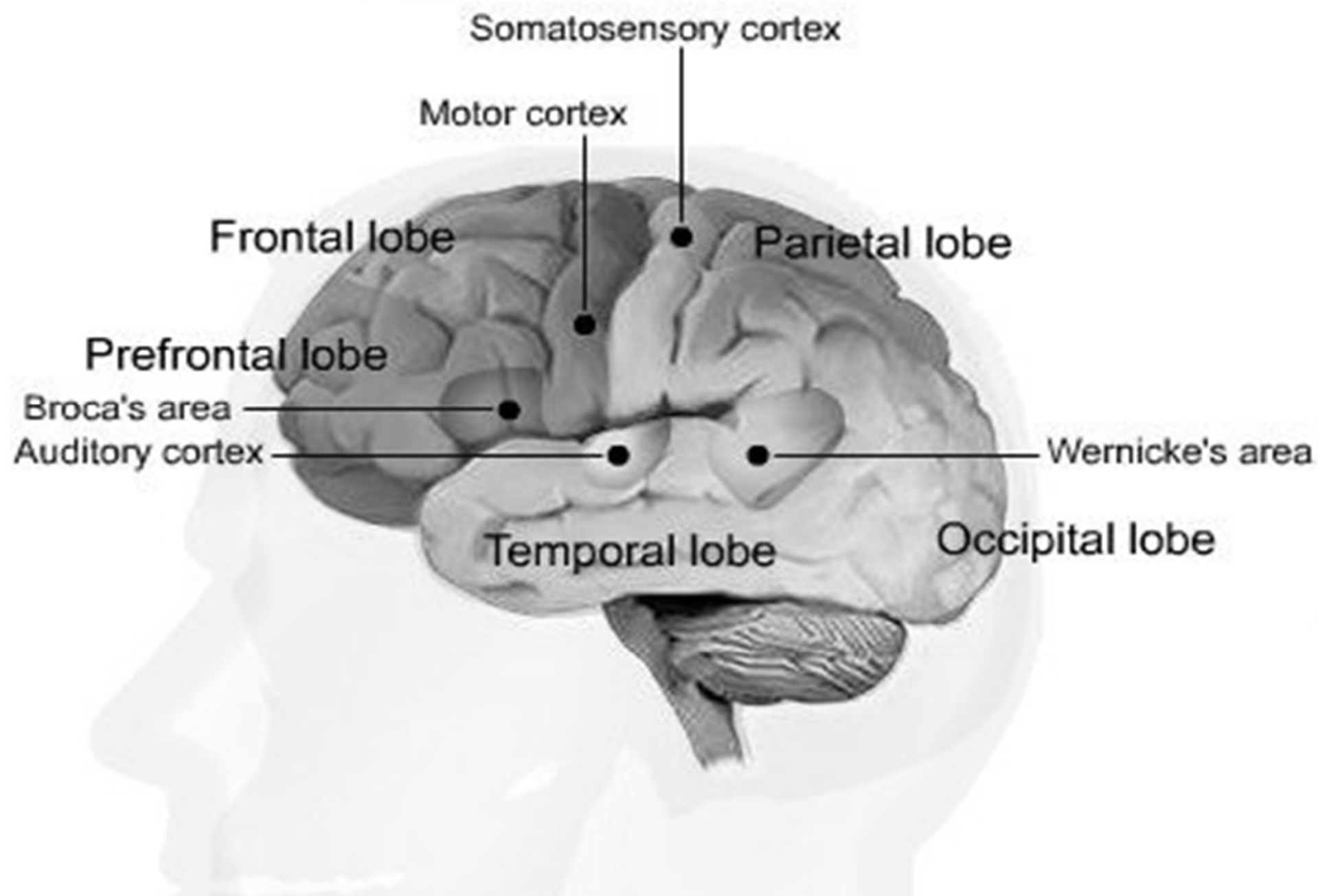
- Η εικόνα του παιδιού με το σύνδρομο της ελλειμματικής προσοχής- υπερκινητικότητας περιγράφηκε πριν από 150 χρόνια περίπου, για πρώτη φορά, από το Γερμανό νευρολόγο Hoffman στο βιβλίο του «Το νευρικό παιδί».
- Όλα αυτά τα χρόνια οι κλινικές εκδηλώσεις του συνδρόμου παραμένουν οι ίδιες. Η παθοφυσιολογική όμως και αιτιολογική ερμηνεία τους έχει επιστημονικά εν πολλοίς διευκρινιστεί και αποδίδεται σήμερα σε δυσλειτουργία του συστήματος των εκτελεστικών λειτουργιών του εγκεφάλου. Αυτό το σύστημα ρυθμίζει την κίνηση, ελέγχει την αναστολή, την καθυστέρηση, την αντίδραση και επιτρέπει στο άτομο να αρχίζει, να σταματά και να μεταβάλλει θέση. Γι' αυτό και το παιδί με την υπερκινητικότητα δε μπορεί στην κυριολεξία να βάλει «φρένα» στις αντιδράσεις του.
- Υπάρχει, δηλαδή, υπόστρωμα νευροανατομικού και νευρολειτουργικού ελλείμματος.

Αιτιολογία

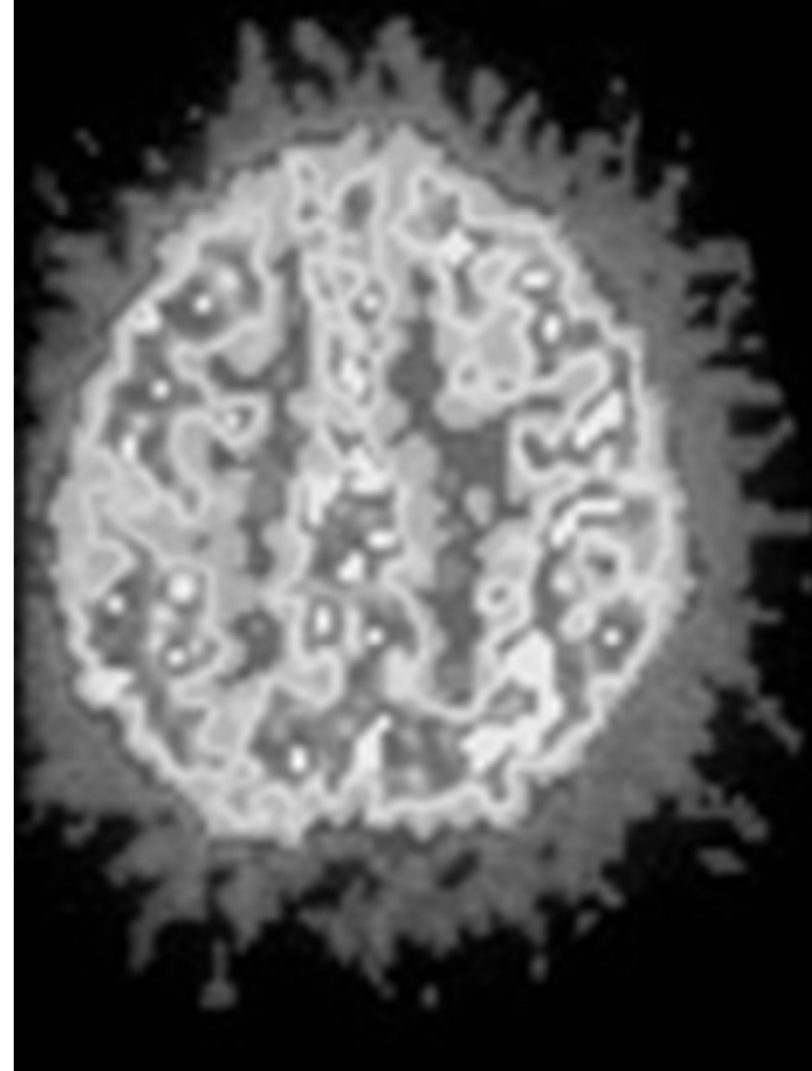
Συγκεκριμένα και πολύ αδρά:

- Ο μετωπιαίος λοβός του εγκεφάλου και κυρίως η προμετωπιαία περιοχή, τα βασικά γάγγλια (ιδίως ο κερκοφόρος πυρήνας - η ωχρά σφαίρα και η μέλαινα ουσία), καθώς και η παρεγκεφαλίδα εμφανίζουν με τις μοντέρνες νευροαπεικονιστικές μεθόδους (MRI, PET & SPECT) ανωμαλίες τόσο στην υφή όσο και κυρίως στη λειτουργία τους. Οι διαταραχές μάλιστα αυτές αφορούν κυρίως στο δεξιό ημισφαίριο του εγκεφάλου.
- Η λειτουργία των περιοχών αυτών ρυθμίζεται από τους μονοαμινικούς νευροδιαβιβαστές (νοραδρεναλίνη, σεροτονίνη, ντοπαμίνη) κυρίως, όμως, από τη ντοπαμίνη, η οποία στην κυριολεξία δίνει το ενάρκτήριο ερέθισμα για τη νευρωνική επικοινωνία στο σύστημα αυτό, στα υπερκινητικά παιδιά υπάρχει δυσλειτουργία και των δύο ντοπαμινεργικών συστημάτων, του μεσοστεφανιαίου και του μεσοφλοιώδους. Ο Castellano, μάλιστα, σε 29 αγόρια απέδειξε πως ο βαθμός της υπεκρινητικότητάς τους συνδέεται θετικά με τη συγκέντρωση του ομοβαλινικού οξέος (του μεταβολίτη δηλαδή της ντοπαμίνης) στο εγκεφαλονωτιαίο υγρό.

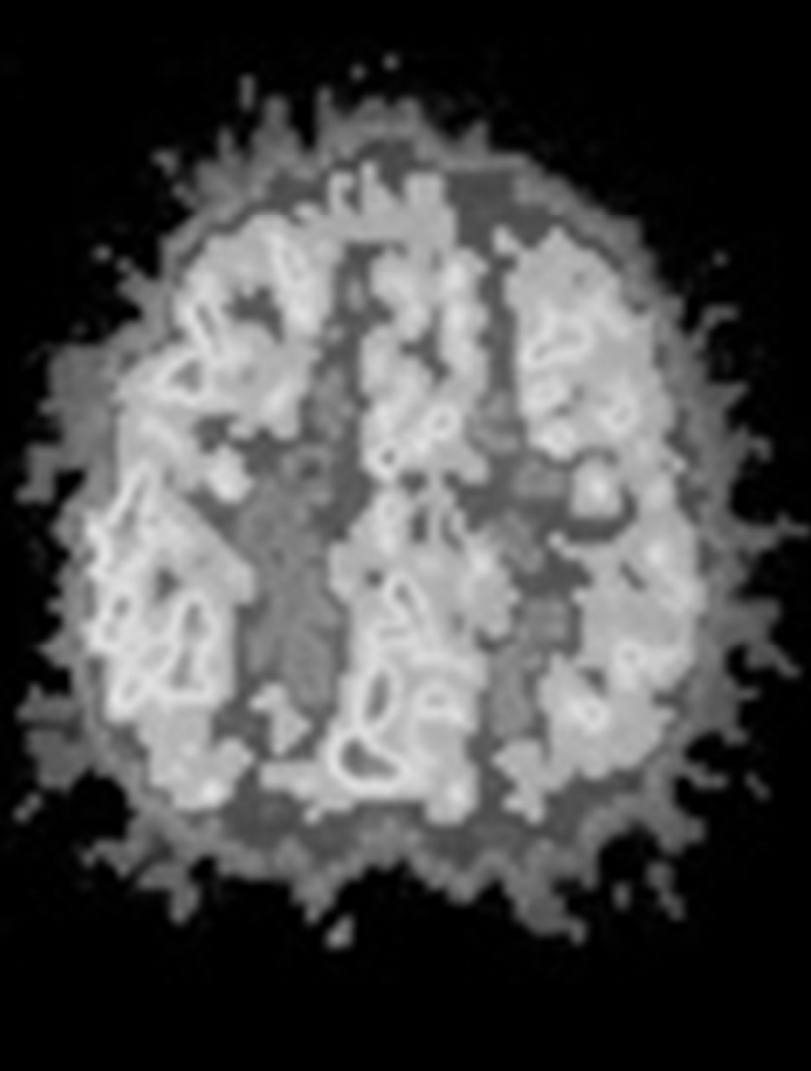
The lobes

NO ADHD

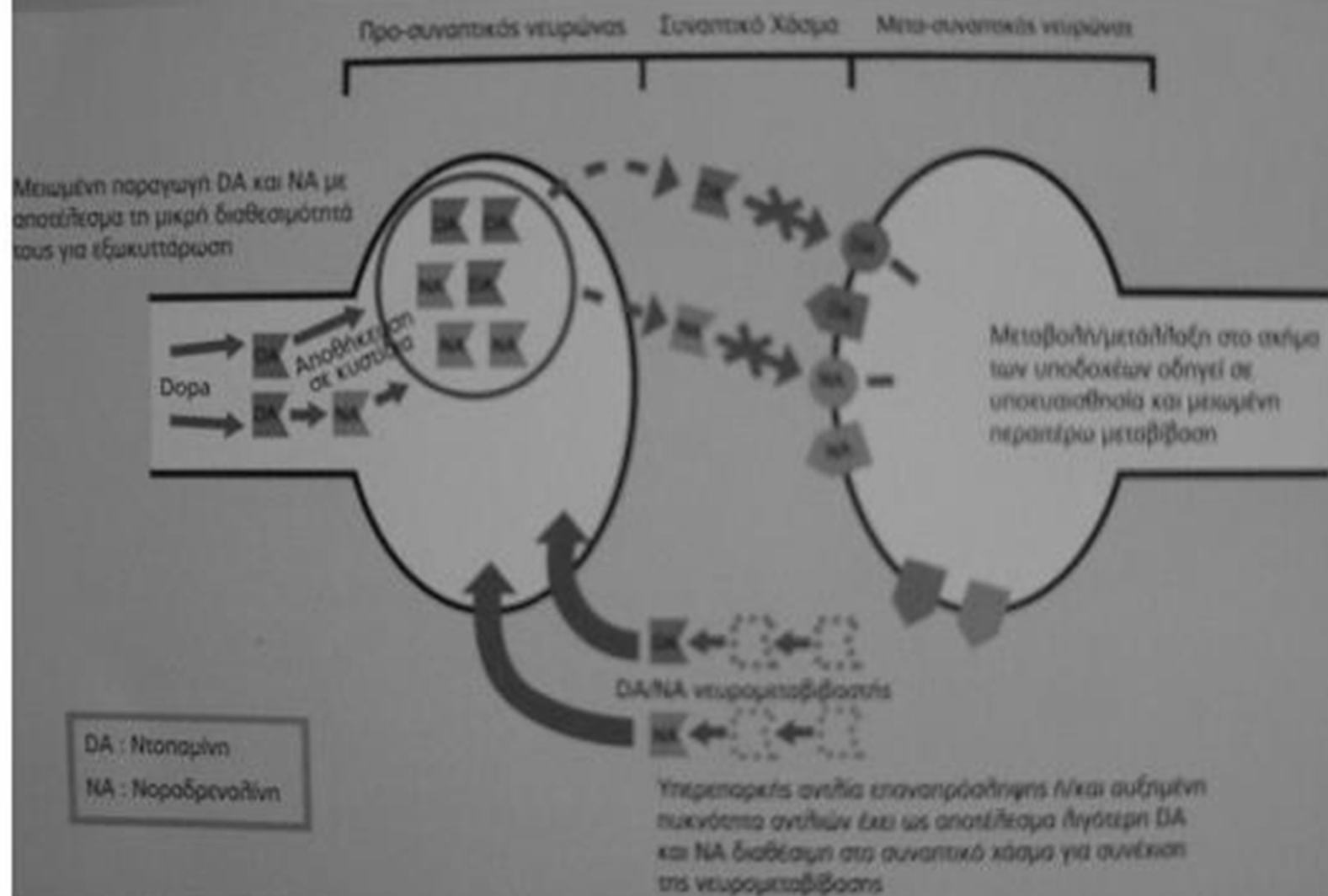
ADHD

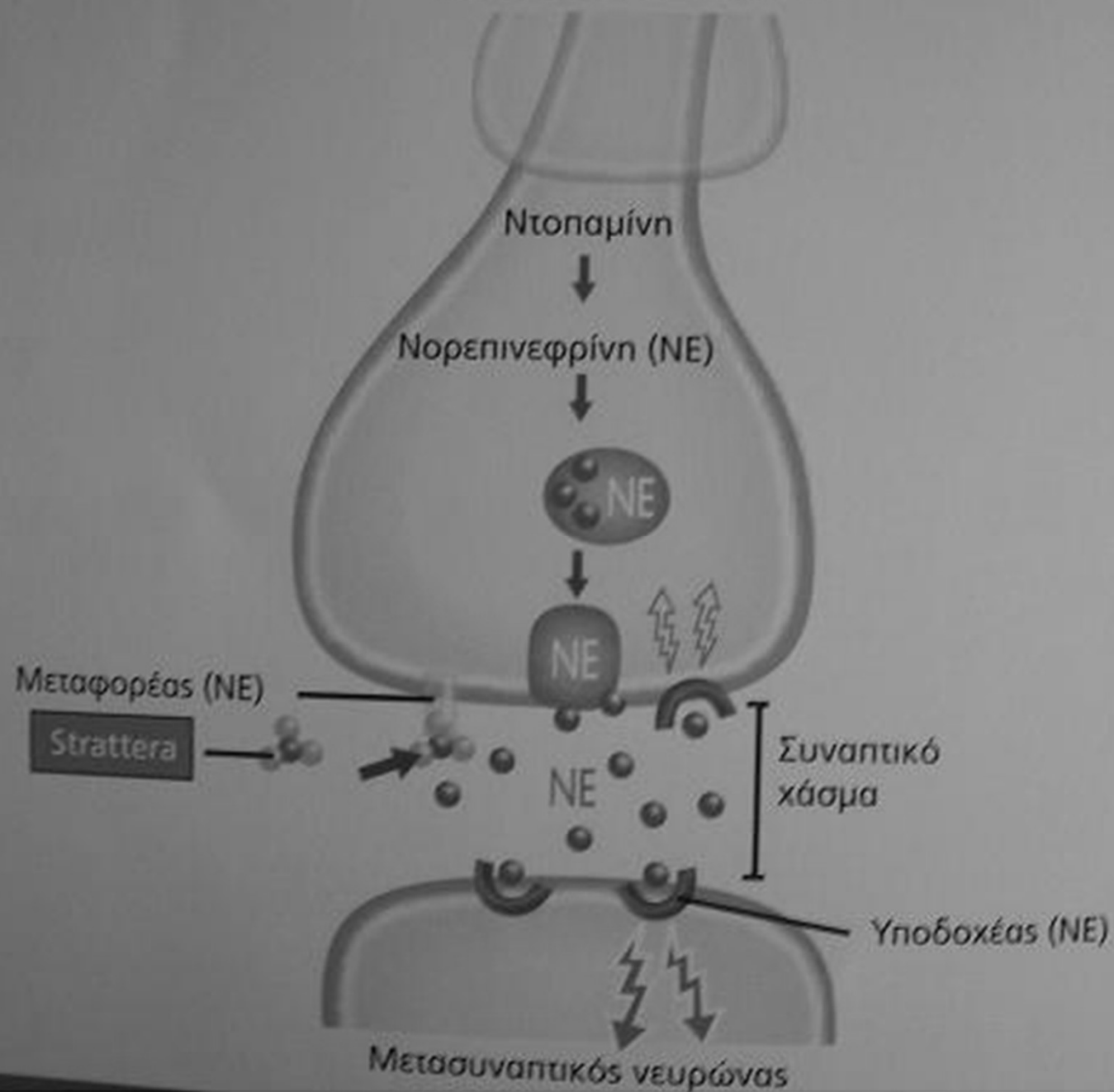
Αιτιολογία

- Έρευνες σε μοριακό επίπεδο απέδειξαν ειδικές ανωμαλίες τόσο στο μεταφορέα της ντοπαμίνης όσο και στο Δ4 υποδοχέα της αλλά και από μελέτες που έγιναν σε διδύμους και σε οικογένειες εκφράζεται η άποψη ότι ενέχονται και κληρονομικοί παράγοντες. Οι μελέτες βρίσκονται σε εξέλιξη.
- Διάφορες τοξίνες, επίσης, έχουν ενοχοποιηθεί στην αιτιολογία του συνδρόμου, για παράδειγμα το αλκοόλ και η νικοτίνη στην εγκυμοσύνη. Φάρμακα, όπως η φαινοβαρβιτάλη μπορεί να έχουν τοξική δράση καθώς και ο μόλυβδος με τη γνωστή εγκεφαλοπάθεια που προκαλεί.
- Συμπερασματικά, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι καθοριστικοί στην παθογένεια του συνδρόμου είναι οι νευροβιολογικοί παράγοντες, ενώ ενδοοικογενειακές διαταραγμένες σχέσεις και ψυχολογικά προβλήματα, που μέχρι σήμερα είχαν κυρίως ενοχοποιηθεί, φαίνεται ότι απλά συντηρούν ή επιτείνουν το πρόβλημα. Είναι επιφανόμενα και όχι αιτιολογικοί παράγοντες. Με άλλα λόγια το υπερκινητικό παιδί έχει υποκείμενη νευροφυσιολογική διαταραχή.

Νευρική Δυσλειτουργία της ΔΕΠΥ

Προσυναπτικός νευρώνας

Αιτιολογία

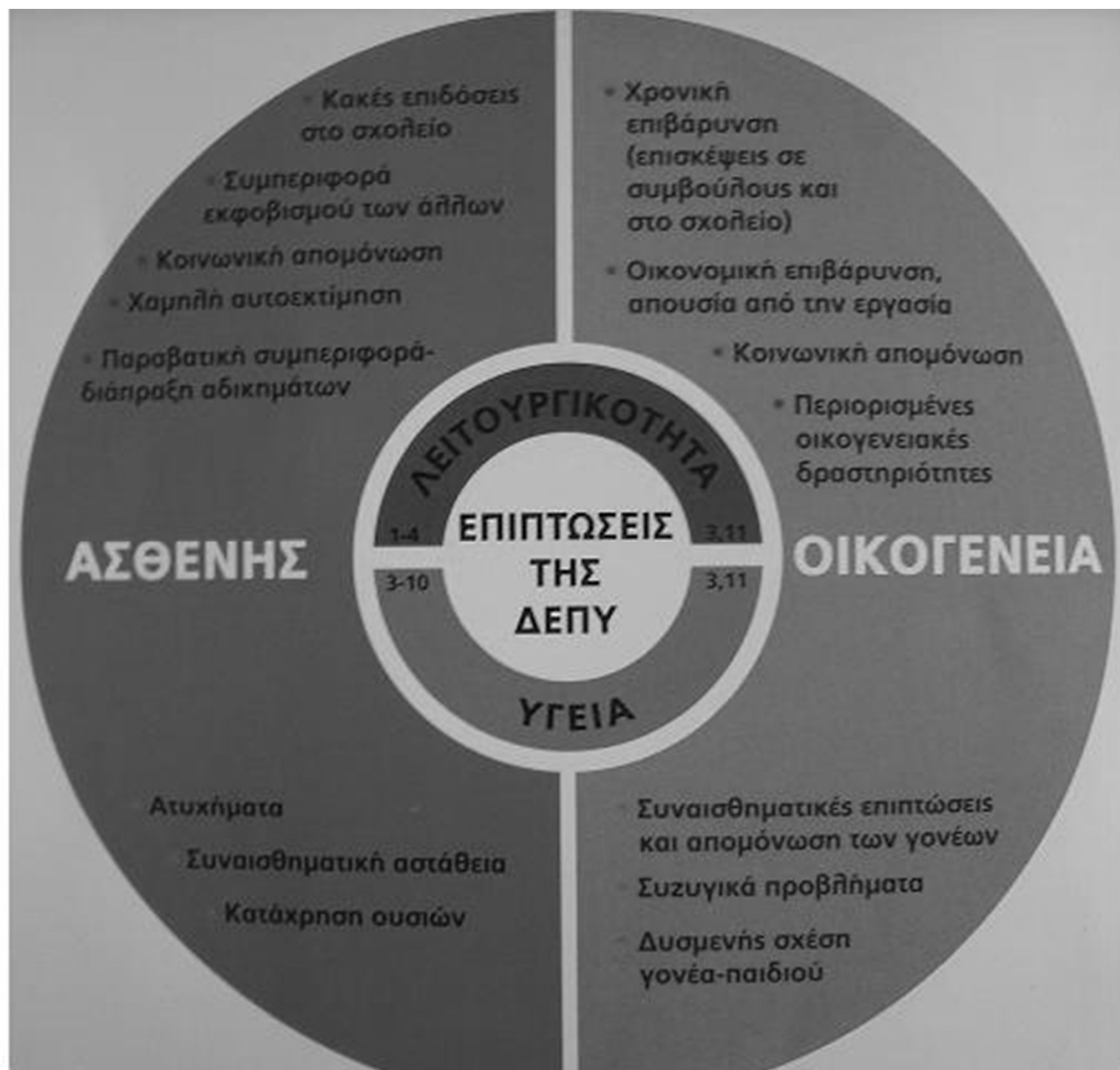
- Διάφορες **τοξίνες**, επίσης, έχουν ενοχοποιηθεί στην αιτιολογία του συνδρόμου, για παράδειγμα το αλκοόλ και η νικοτίνη στην εγκυμοσύνη. Φάρμακα, όπως η φαινοβαρβιτάλη μπορεί να έχουν τοξική δράση καθώς και ο μόλυβδος με τη γνωστή εγκεφαλοπάθεια που προκαλεί.

Φαινότυπος

Συγκεκριμένα το παιδί αυτό παρουσιάζει:

- **Υπερκινητικότητα, δηλαδή κινητική ανησυχία, κίνηση χωρίς συγκεκριμένο σκοπό, νευρικότητα.**
- **Παρορμητικότητα, δηλαδή ευερεθιστότητα, δυσθυμία, συναισθηματική αστάθεια και ανωριμότητα, ασυνέπεια, επιθετικότητα σε μικρές αποτυχίες, ξεσπάσματα θυμού, γκρίνια.**
- **Μειωμένη προσοχή/συγκέντρωση, δηλαδή αδυναμία συγκέντρωσης, διάσπαση προσοχής, μικρή διάρκεια προσοχής εύκολη κόπωση.**

Λανθασμένες απόψεις για το ΔΕΠ-Υ

Το ΔΕΠ-Υ δεν είναι:

- Τεμπελιά ή έλλειψη κινητοποίησης
- Ηθικό έλλειμμα
- Εσκεμμένα κακή συμπεριφορά
- Πλήρης απουσία της ικανότητας προσήλωσης

Επίσης δεν οφείλεται:

- Σε τροφές (πχ πρόσθετες ουσίες και ζάχαρη)
- Σε κακή γονική συμπεριφορά
- Σε υπερβολική παρακολούθηση τηλεόρασης ή ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια
- Σε ορμόνες

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

Διάγνωση

Η διάγνωση τίθεται αποκλειστικά και μόνο από:

- το λεπτομερές ιστορικό
- τη σύνθεση πληροφοριών που προέρχονται από τους γονείς, τους δασκάλους, το περιβάλλον
- τη λεπτομερή κλινική αξιολόγηση διαγνωστικά κριτήρια
- τη νευρολογική - ψυχιατρική εκτίμηση (για να αποκλειστεί οξύ ή χρόνια οργανικό ψυχοσύνδρομο)
- την προσωπική επικοινωνία με το παιδί και την προσεκτική παρατήρηση

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΣΤΟ ΚΕΔΔΥ

- **Λεπτομερές κοινωνικό - οικογενειακό ιστορικό**
- **Πληροφορίες από το σχολείο**
- **Αξιολόγηση της νοητικής κατάστασης (mental status) και φυσική εξέταση**
- **Πρόσθετες αξιολογήσεις:**
 - Έλεγχος νοητικού πηλίκου (IQ)
 - Έλεγχος ακαδημαϊκών επιδόσεων
 - Έλεγχος για διαταραχές μάθησης
 - Εκτίμηση γλώσσας και ομιλία
 - Ψυχιατρική αξιολόγηση για τον αποκλεισμό άλλων δ/χών και την ταυτοποίηση των συνοσηρών καταστάσεων (όπου κρίνεται απαραίτητο)

Διαγνωστικά Κριτήρια DSM-IV

- DIAGNOSTIC AND STATISTICAL MANUAL of MENTAL DISORDERS fourth edition

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΔΕΠΥ

- Συχνά αποτυγχάνει να επικεντρώσει την προσοχή σε λεπτομέρειες η κάνει λάθη απροσεξίας στις σχολικές εργασίες την δουλειά και άλλες δραστηριότητες.
- Συχνά δυσκολεύεται να διατηρήσει την προσοχή σε δουλειές η δραστηριότητες.
- Συχνά φαίνεται να μην ακούει όταν του απευθύνεται ο λόγος.
- Συχνά δεν ακολουθεί μέχρι τέλους οδηγίες και αποτυγχάνει να διεκπεραιώσει σχολικές εργασίες δουλειές που του ανατίθενται η καθήκοντα στο χώρο εργασίας
- Συχνά δυσκολεύεται να οργανώσει δουλειές και δραστηριότητες.
- Συχνά αποφεύγει αποστρέφεται η είναι απρόθυμος να εμπλακεί σε δουλειές που απαιτούν αδιάκοπη πνευματική προσπάθεια.
- Συχνά χάνει αντικείμενα απαραίτητα για δουλειές η δραστηριότητες
- Συχνά η προσοχή του διασπάται εύκολα από εξωτερικά ερεθίσματα.
- Συχνά ξεχνά καθημερινές δραστηριότητες
- Συχνά κινεί νευρικά τα χέρια η τα πόδια η στριφογυρίζει στην θέση.
- Συχνά αφήνει τη θέση στην τάξη η σε άλλες περιστάσεις, στις οποίες αναμένεται ότι θα παραμείνει καθισμένος.
- Συχνά τρέχει εδώ και εκεί και σκαρφαλώνει με τρόπο υπερβολικό σε περιστάσεις οι οποίες δεν προσφέρονται για ανάλογες δραστηριότητες
- Συχνά δυσκολεύεται να Παίζει η να συμμετέχει σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου ήσυχα
- Συχνά είναι διαρκώς σε κίνηση και συχνά ενεργεί σαν να κινείται με μηχανή
- Συχνά μιλά υπερβολικά
- Συχνά απαντά απερίσκεπτα πριν ολοκληρωθεί πριν ολοκληρωθεί η πρόταση
- Συχνά δυσκολεύεται να περιμένει την σειρά του.
- Συχνά διακόπτει η ενοχλεί με την παρουσία του τους άλλους

ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΟΥ

Έχουν καθιερωθεί τρεις τύποι του συνδρόμου:

- Ο συνδυασμένος τύπος, στον οποίο και οι δύο ομάδες A1 και A2 παρουσιάζονται για τους τελευταίους βμήνες, που είναι ο συχνότερος.
- Ο τύπος με ελλειμματική προσοχή / συγκέντρωση, εάν υπάρχουν διαταραχές της ομάδας A1 αλλά όχι της A2 για του τελευταίους βμήνες.
- Ο τύπος με υπερκινητικότητα-παρορμητικότητα, εάν υπάρχουν διαταραχές από την ομάδα A2 αλλά όχι την A1 για τους τελευταίους βμήνες.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την τεκμηρίωση του συνδρόμου, πλην των ανωτέρω διαγνωστικών κριτηρίων

- **Η ύπαρξη συμπτωμάτων ενός εκ των δύο ή και των δύο μαζί διαταραχών (διάσπαση προσοχής / υπερκινητικότητα).**
- **Η εμφάνιση των συμπτωμάτων πριν από την ηλικία των 6 χρόνων.**
- **Η παρουσία των συμπτωμάτων σε 2 ή περισσότερους χώρους, όπως σχολείο, σπίτι, κατασκήνωση.**
- **Υπάρχουν συνέπειες στην προσωπική- κοινωνική ζωή, την ακαδημαϊκή, τη σχολική ή επαγγελματική επίδοση του παιδιού.**
- **Τα συμπτώματα δεν έχουν σχέση με νευροεκφυλιστική, αναπτυξιακή, νοητική ή ψυχιατρική διαταραχή.**

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- **Επιδράσεις στη σχολική ζωή**
- **Επιδράσεις στην οικογενειακή ζωή και στη λειτουργικότητα της οικογένειας** (πέισμα, απείθεια, ανυπακοή, ξεσπάσματα θυμού, λεκτική εχθρότητα, δυσμενής αντίκτυπος στη σχέση αδερφών, επιβάρυνση ψυχικής και σωματικής υγείας των γονέων)
- **Επιδράσεις στις σχέσεις με συνομηλίκους/κοινωνικές σχέσεις**
(δυσκολία στην έναρξη και διατήρηση φιλικών σχέσεων, αδυναμία αντίληψης των «κοινωνικών σημάτων», αποφυγή και στιγματισμός από την ομάδα των συνομηλίκων)
- **Επιδράσεις στην αυτοεκτίμηση** (κακή αυτοεκτίμηση)
- **Επιδράσεις στη υγεία και την ασφάλεια**
(υφίστανται σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό τυχαίους τραυματισμούς, τροχαία ατυχήματα, τυχαίες δηλητηριάσεις, ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες και σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα κατά την εφηβεία και εμφανίζουν σημαντικά μεγαλύτερη επιρροή σε κατάχρηση παράνομων ουσιών ή αλκοόλ και κάπνισμα στην ηλικία των 17 ετών)

ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περιλαμβάνει τρία βασικά στάδια:

- Αρχική αξιολόγηση (καθορισμός συμπτωμάτων στόχων)
- Στρατηγική θεραπείας (προτεραιότητες ανάλογα με τα συμπτώματα, κατάλληλες θεραπευτικές μέθοδοι και Φ.Α., ενημέρωση και εκπαίδευση γονέων, εργοθεραπεία, μουσικοθεραπεία, αθλητικές δραστηριότητες)
- Παρακολούθηση των συμπτωμάτων
 - Ακαδημαϊκές επιδόσεις
 - Συμπεριφορά στην τάξη
 - Οικογενειακές σχέσεις
 - Σχέσεις με συνομηλίκους
 - Αυτοεκτίμηση

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

- Κυρίως διεγερτικά,
όπως η
 - Μεθυλφαινουδάτη
(Ritalin) – Concerta
(HCL μεθυλφαινουδάτη)
και η
 - Δεξοαμφεταμίνη
(Dexamin, Adderall)
(όχι στη χώρα μας
ακόμα)
 - Ατομοξετίνη(Stratera)

**Αντιμετώπιση των
Δυσκολιών Μάθησης και
Συμπεριφοράς
από τη θεωρία στην πράξη**

Μελέτη Περίπτωσης Μαθητή με ΔΕΠ-Υ και Συνυπάρχουσες Μαθησιακές Δυσκολίες

Λινάρδου Δήμητρα
Προϊσταμένη ΚΕ.Δ.Δ.Υ
Ν. Εύβοιας

Παρουσίαση Περιστατικού ατομικό ιστορικό

- Ο Σ. 14 ετών, μαθητής της Α΄ Γυμνασίου, παρουσιάζει δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής και δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι αποφεύγουν τη κατά μέτωπο σύγκρουση μαζί του.
- Ο μαθητής εισήλθε από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο διαγνωσμένος με ΔΕΠ-Υ, Διαταραχές Συμπεριφοράς και μαθησιακές δυσκολίες. Έχει ήδη επαναλάβει μια τάξη στο Δημοτικό και έχει αλλάξει δύο φορές σχολικό περιβάλλον.
- Εμφανίζει έντονη διάσπαση προσοχής, είναι υπερκινητικός και ενοχλεί τους συμμαθητές του την ώρα του μαθήματος. Συχνά μιλά στην τάξη χωρίς να ζητήσει άδεια, σηκώνεται αδικαιολόγητα από τη θέση του και αντιμιλά στους καθηγητές του. Ο Σ. είναι αθυρόστομος και η συμπεριφορά του είναι προκλητική προς τους εκπαιδευτικούς και άναρχη κοινωνική ως προς την αντιμετώπιση της σχολικής κοινότητας. Στο διάλειμμα παρενοχλεί σεξουαλικά μια συμμαθήτριά του, ενώ συνήθως εμπλέκεται σε καβγάδες που προκαλεί ο ίδιος. Δε δέχεται σε καμία περίπτωση παρατηρήσεις και συμβουλές από τους εκπαιδευτικούς.
- Κινδυνεύει να χάσει τη σχολική χρονιά, λόγω των συχνών αποβολών, αλλά και της χαμηλής του βαθμολογίας στην πλειοψηφία των μαθημάτων.

Παρουσίαση Περιστατικού ατομικό ιστορικό

- Αναφορικά με το μαθησιακό του προφίλ, ο Σ. παρουσιάζει προβλήματα στην αναγνωστική κατανόηση, στην ορθογραφημένη γραφή και την παραγωγή γραπτού λόγου. Συγκεκριμένα, δυσκολεύεται ιδιαίτερα να παρακολουθήσει την κατανόηση των νοημάτων ενός κειμένου, να εντοπίσει τις κύριες ιδέες και να αναγνωρίσει τη σημασία τους στο νόημα του κειμένου.
- Ως προς την ορθογραφία τα συχνότερα λάθη του αφορούν σε:
 - ❖ ελλιπή φωνολογική επεξεργασία (αντικαταστάσεις, παραλείψεις συλλαβών και γραμμάτων)
 - ❖ δυσκολία μορφημικής ορθογραφίας
 - ❖ δυσκολία αναγνώρισης και ανάλυσης μιας λέξης στα συνθετικά της.
- Ως προς τη γραπτή έκφραση, ο μαθητής έχει περιορισμένες δεξιότητες στον σχεδιασμό, την παραγωγή και τον έλεγχο των φάσεων της συγγραφικής διαδικασίας. Οι προτάσεις του είναι σύντομες και απλοϊκές, με προβλήματα στη σύνταξη, χωρίς νοηματική αλληλουχία, ελλιπή στίξη και μεγάλο αριθμό ορθογραφικών λαθών. Ο γραφικός του χαρακτήρας είναι συνήθως άσχημος.
- Στα Μαθηματικά εμφανίζει ελλείμματα προηγούμενων σχολικών γνώσεων, που δε συνιστούν όμως, μαθησιακές δυσκολίες.

Παρουσίαση Περιστατικού κοινωνικό ιστορικό

- Ο Σ. είναι το μοναδικό παιδί της οικογένειας. Οι γονείς του είναι διαζευγμένοι και την επιμέλεια του παιδιού την έχει η μητέρα. Το ζευγάρι δεν διατηρεί καλές σχέσεις και ο μαθητής δεν βλέπει τον πατέρα του.
- Στο παρελθόν ήταν παρόν σε αρκετές συγκρούσεις των γονέων του και έχει βιώσει άσχημες καταστάσεις. Θεωρεί υπεύθυνους και τους δύο γονείς του για τη σημερινή του κατάσταση.
- Η μητέρα του Σ. είναι 37 ετών, δεν εργάζεται, παρουσιάζει ψυχολογικά προβλήματα και νοσηλεύεται σε ψυχιατρικό ίδρυμα. Την κηδεμονία του παιδιού έχουν αναλάβει οι γονείς της μητέρας, ενώ και οι δύο οικογένειες συντηρούνται οικονομικά με τη σύνταξη του παππού.
- Ο Σ. είναι υπερπροστατευτικός με τη μητέρα του και υπερευαίσθητος με το πρόβλημα υγείας που αντιμετωπίζει. Είναι αρκετές φορές όπου έχει μαλώσει άσχημα με συμμαθητές του, επειδή σχολίασαν αρνητικά και με ειρωνεία το πρόβλημα της μητέρας του.

Παρουσίαση Περιστατικού κοινωνικό ιστορικό

- Ο παππούς του παιδιού είναι πολύ συνεργάσιμος με τους εκπαιδευτικούς και προσπαθεί να βοηθήσει τον μαθητή παρέχοντάς του κάθε δυνατή στήριξη. Τόσο ο ίδιος όσο και ο Σ., προσέρχονται στο ΚΕ.Δ.Δ.Υ. για συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη.
- Οι σχέσεις ανάμεσα στον μαθητή και τον παππού του μεταβάλλονται ανάλογα με την ψυχολογική διάθεση του παιδιού. Ο παππούς περιγράφει τον Σ. ως ένα ευαίσθητο, φιλότιμο, εργατικό και πρόθυμο παιδί, που αντιλαμβάνεται τα προβλήματα που δημιουργεί και έχει συχνά ξεσπάσματα μεταμέλειας. Ωστόσο δεν είναι σε θέση να διαχειριστεί τις συναισθηματικές του μεταπτώσεις και επαναλαμβάνει τα ίδια σφάλματα. Ο ίδιος, αναφέρει, ότι έχει ακολουθήσει λάθος τακτική στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, με αποτέλεσμα ο μαθητής, να γίνεται θρασύς και να του επιτίθεται - λεκτικά και σωματικά - όταν δεν πραγματοποιούνται οι επιθυμίες του.
- Η μητέρα του Σ. και ο παππούς του ενημερώθηκαν από το σχολείο για την εξέλιξη της πορείας του παιδιού και αναζητούν λύσεις, προκειμένου να μη χάσει τη σχολική χρονιά ο μαθητής. Ο Σ. δεν θέλει με τίποτε να επαναλάβει την τάξη (έχει ήδη επαναλάβει μία τάξη στο παρελθόν) και διαβεβαιώνει τους οικείους του, ότι αν συμβεί κάτι τέτοιο, θα σταματήσει το σχολείο.

Παρουσίαση Περιστατικού Ψυχολογικό Προφίλ του μαθητή

- Σύμφωνα με την ψυχολογική του εκτίμηση, ο Σ. παρουσιάζει έντονα στοιχεία ελλειμματικής προσοχής, τα οποία εκδηλώνονται με δυσκολία στην προσοχή και τη συγκέντρωση, υπερδραστηριότητα, παραβατικότητα, επιθετικότητα και γενικότερα συμπεριφορές που δεν συμφωνούν με τις κοινωνικές νόρμες. Παράλληλα εμφανίζει συνοδές μαθησιακές δυσκολίες και ελλείψεις στους τομείς της κατανόησης και της γραπτής έκφρασης. Όλα τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα την έκπτωση των σχολικών και κοινωνικών δεξιοτήτων του μαθητή, ενώ επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την εύρυθμη λειτουργία της σχολικής τάξης.
- Με βάση τα αποτελέσματα του WISC-III, το νοητικό του δυναμικό ελέγχεται σε επίπεδα, αρκετά υψηλότερα του μέσου όρου για τη χρονολογική του ηλικία. Από τις επιμέρους επιδόσεις του στις υποκλίμακες της δοκιμασίας προέκυψαν σαφείς ενδείξεις μαθησιακών δυσκολιών, οι οποίες συνοδεύονται από: (α) μειωμένη ικανότητα της μακρόχρονης και βραχύχρονης μνημονικής λειτουργίας (β) ανεπαρκή σειροθετική επεξεργασία των ερεθισμάτων και (γ) αδυναμία συγκέντρωσης στις εργασίες που του ανατίθενται.

Παρουσίαση Περιστατικού Ψυχολογικό Προφίλ του μαθητή

- Διαπιστώθηκαν επίσης ελλιπής οριοθέτηση, υπερβολικές αντιδράσεις και κάποιες ψυχαναγκαστικές συμπεριφορές. Ωστόσο το σημαντικότερο πρόβλημα του μαθητή είναι η κοινωνική περιθωριοποίηση από τους συνομηλίκους του και την τοπική κοινωνία, καθώς και η επακόλουθη παραβατική του συμπεριφορά, τα οποία οφείλονται στις αρνητικές εμπειρίες που έχει βιώσει στο παρελθόν και στο ανεπαρκές οικογενειακό του περιβάλλον.
- Ο Σ. είναι ένα εξωστρεφές παιδί που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και μεταχείρισης, προκειμένου να καταφέρει: (α) να ισορροπήσει τον ταραγμένο του ψυχισμό (β) να επαναπροσδιορίσει τη συγκεχυμένη αντίληψη του εαυτού του (γ) να ενταχθεί ισότιμα στο κοινωνικό περιβάλλον που ζει.
- Συμπερασματικά, οι δυσκολίες του μαθητή σε συνδυασμό με τη συναισθηματική του ανασφάλεια και την απόρριψη που νιώθει, αποτυπώνονται με έντονο τρόπο (άρνηση, αδιαφορία για τα εκπαιδευτικά έργα, βωμολοχία, εκρήξεις θυμού, χαμηλή αυτοπεποίθηση) και ως εκ τούτου απαιτούνται ιδιαίτεροι χειρισμοί από τους εκπαιδευτικούς που εμπλέκονται στη διαδικασία εκπαίδευσής του.

Παρουσίαση Περιστατικού Σχολικό Πλαίσιο

- Η Διεύθυνση του Γυμνασίου και ο Σύλλογος Διδασκόντων έχουν εφαρμόσει κάποιες από τις πειθαρχικές κυρώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 27 του Π.Δ. 104/1979 (23 Α΄) και αφορούν στην περίπτωση του μαθητή.
 - ❖ Παρατήρηση
 - ❖ Επίπληξη
 - ❖ Ωριαία απομάκρυνση από το διδασκόμενο μάθημα
 - ❖ Αποβολή 3 ημερών από τα μαθήματα

- Έχουν επίσης, ενημερώσει την οικογένεια για την ενδεχόμενη αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος, εάν δεν βελτιωθεί η συμπεριφορά του.

Ποιοτική Αξιολόγηση

- Κατά τη διάρκεια της ποιοτικής αξιολόγησης συγκεντρώνονται όλα τα απαραίτητα στοιχεία που αφορούν την εικόνα του μαθητή στο σπίτι και στο σχολείο.
- Η συλλογή πληροφοριών προέρχεται κυρίως:
 - ❖ από τις παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών, τόσο μέσα στην τάξη κατά τη διάρκεια του μαθήματος όσο και κατά τη διάρκεια του διαλείμματος
 - ❖ από τους γονείς που δίνουν λεπτομερή περιγραφή της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού κι εκφράζουν τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες τους.
- Το πρώτο και απαραίτητο βήμα για την αντιμετώπιση μιας δύσκολης κατάστασης στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι η σαφής οριοθέτηση και ο προσδιορισμός των δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο μαθητής.

Θετικά στοιχεία μαθητή

- Υψηλός Δείκτης Νοημοσύνης
- Ευαίσθητος
- Φιλότιμος / Πρόθυμος
- Εργατικός
- Ευάλωτος στη σχολική αποτυχία

Αρνητικά στοιχεία μαθητή

- Δύσκολος στην προσέγγιση
- Κοινωνική παραίτηση
- Προκλητική / Επιθετική συμπεριφορά
- Ευέξαπτος
- Υπερκινητικός

Οδηγίες

- Εργαστείτε σε ομάδες και συζητήστε τα παρακάτω θέματα:

1. Ποιες στρατηγικές θα εφαρμόζατε, προκειμένου:

(α) να αντιμετωπίσετε τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές του μαθητή

(β) να τον βοηθήσετε να ενταχθεί καλύτερα στο κοινωνικό σύνολο

(γ) να διασφαλίσετε την εύρυθμη λειτουργία της τάξης.

2. Προτάσεις με στόχο την εκπαιδευτική ενίσχυση του μαθητή.

- Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας θα ανακοινώσει τα σχόλια σας στην ολομέλεια.
- Χρόνος: 45΄

Σχέδιο Διδασκαλίας Διαδικασία Παρέμβασης

- Όνομα μαθητή
- Ημερομηνία

■ Παρούσα κατάσταση:

■ Μακροπρόθεσμοι στόχοι:

Σχέδιο Διδασκαλίας

Διαδικασία Παρέμβασης

- **Ανάλυση των μακροπρόθεσμων στόχων σε βραχυπρόθεσμους στόχους:**

- **Υπάρχουσες Μαθησιακές Δυσκολίες και Συμπεριφορές σε σχέση με τους στόχους:**

Σχέδιο Διδασκαλίας

Διαδικασία Παρέμβασης

- Τι κινητοποιεί τον μαθητή ως προς την επίτευξη των στόχων:

- Μέσα εκπαιδευτικής παρέμβασης για την επίτευξη των στόχων:

Προσδιορισμός - Αξιολόγηση δυσκολιών

Ποιες προσεγγίσεις βοηθούν: Πειθαρχική Αντιμετώπιση (;)

- Στη συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων ακολουθείται η λογική του άρθρου 27 του Π.Δ. 104/1979, σύμφωνα με την οποία ο μαθητής δέχεται παρατήρηση, επίπληξη, απομάκρυνση από το διδασκόμενο μάθημα και τριήμερη αποβολή.

Όμως

- Δεν δίνονται ευκαιρίες στον μαθητή για τη διδασκαλία επιθυμητών συμπεριφορών – Θεωρείται δεδομένο ότι οι μαθητές αυτής της ηλικίας έχουν κατακτήσει αυτές τις συμπεριφορές εμπειρικά.
- Οι μαθητές με ΔΕΠ-Υ και διαταραχές συμπεριφοράς δεν μαθαίνουν εύκολα από την εμπειρία. Χρειάζονται άμεση, συστηματική και επαναλαμβανόμενη διδασκαλία.

Ποιες προσεγγίσεις βοηθούν: Αλλαγή Σχολικού Περιβάλλοντος (;)

- Έχουμε δεδομένα για το πόσο αποτελεσματική είναι η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος στην τροποποίηση της συμπεριφοράς του μαθητή;
- ❖ Θα βελτιωθεί η συμπεριφορά του μαθητή στο καινούριο σχολείο;
- ❖ Θα επιτευχθεί η ουσιαστική ένταξη του μαθητή στο νέο σχολικό πλαίσιο χωρίς την επανάληψη της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος;

ή

- Μεταφέρεται το πρόβλημα σε άλλο περιβάλλον χωρίς να γίνουν ουσιαστικές παρεμβάσεις που θα οδηγήσουν τον μαθητή στην υιοθέτηση λειτουργικότερων συμπεριφορών.

Ποιες προσεγγίσεις βοηθούν στην προαγωγή θετικών συμπεριφορών

- Προληπτική διδασκαλία προσδοκιών του σχολείου, αναφορικά με τη συμπεριφορά του μαθητή (ορισμός επιθυμητής συμπεριφοράς).
- Άμεση επιβράβευση (αναφορά στη θετική συμπεριφορά).
- Ποικιλία στις φράσεις επιβράβευσης.
- Σταθερή ενίσχυση τυπικών συμπεριφορών.
- Σταθερές συνέπειες για ανεπιθύμητες συμπεριφορές.
- Χρήση συμβολαίων και σχεδίων διαχείρισης της συμπεριφοράς.
- Χρήση ανταλλάξιμων αμοιβών / Σύστημα πόντων (ατομικά ή ομαδικά).
- Εσωτερικά διαλείμματα και χώροι ηρεμίας.
- Αγνόηση ανεπιθύμητων συμπεριφορών (επιλεκτικά).
- Εκτόνωση μέσω « βαλβίδων αποσυμπίεσης ».
- Συζήτηση με παιχνίδια ρόλων και δομημένο διάλογο για επίλυση διαφορών στην τάξη.
- Ο ρόλος του μεσολαβητή / Ο κύκλος των φίλων.

Ποιες προσεγγίσεις βοηθούν στην αντιμετώπιση των Μαθησιακών Δυσκολιών

- Ευκαιρίες για θετική συμμετοχή.
- Τροποποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και των μεθόδων διδασκαλίας.
- Προσαρμογή των ασκήσεων στο επίπεδο της τάξης ή και των μαθητών κατά περίπτωση (διαφοροποιημένη διδασκαλία ανάλογα με την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα, το μαθησιακό προφίλ των μαθητών).
- Συχνός έλεγχος κατανόησης του εκπαιδευτικού υλικού από τους μαθητές.
- Ελκυστική παρουσίαση του διδασκόμενου μαθήματος.

Στρατηγικές Μάθησης

Στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές στην οργάνωση

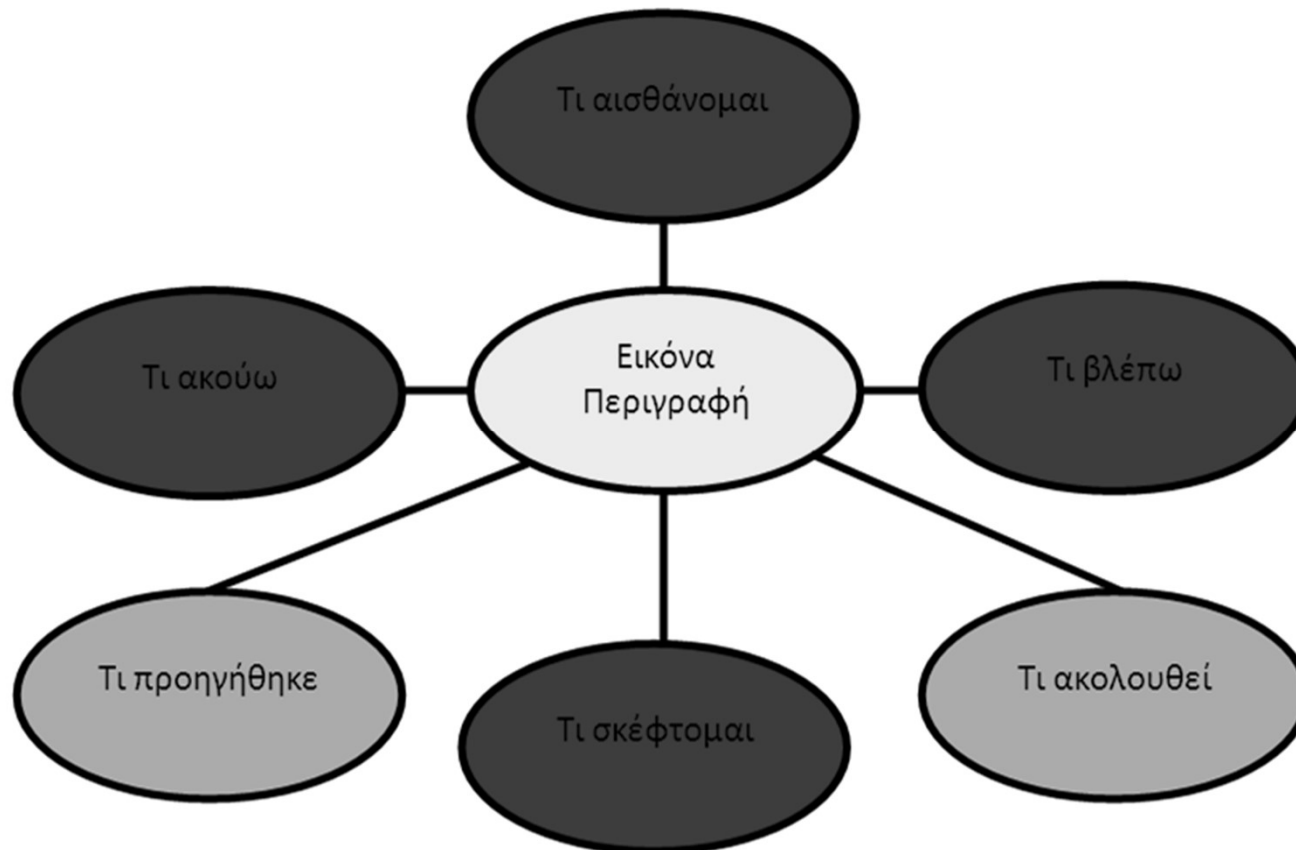
- ❖ Πίνακας καθηκόντων
- ❖ Ημερολόγιο καθηκόντων
- ❖ Χρονοδιάγραμμα μελέτης
- ❖ Πίνακας προτεραιοτήτων
- ❖ Κατάλογοι ελέγχου
- ❖ Αξιοποίηση σημειώσεων

Στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές στη μνήμη

- ❖ Σύνδεση της νέας γνώσης με την προηγούμενη
- ❖ Οργάνωση – κατηγοριοποίηση των πληροφοριών
- ❖ Οπτικοποίηση πληροφοριών
- ❖ Λέξεις κλειδιά
- ❖ Σχηματικές αναλογίες
- ❖ Ακρωνύμια ή ακροστιχίδες / Ρίμες
- ❖ Νοερές εικόνες

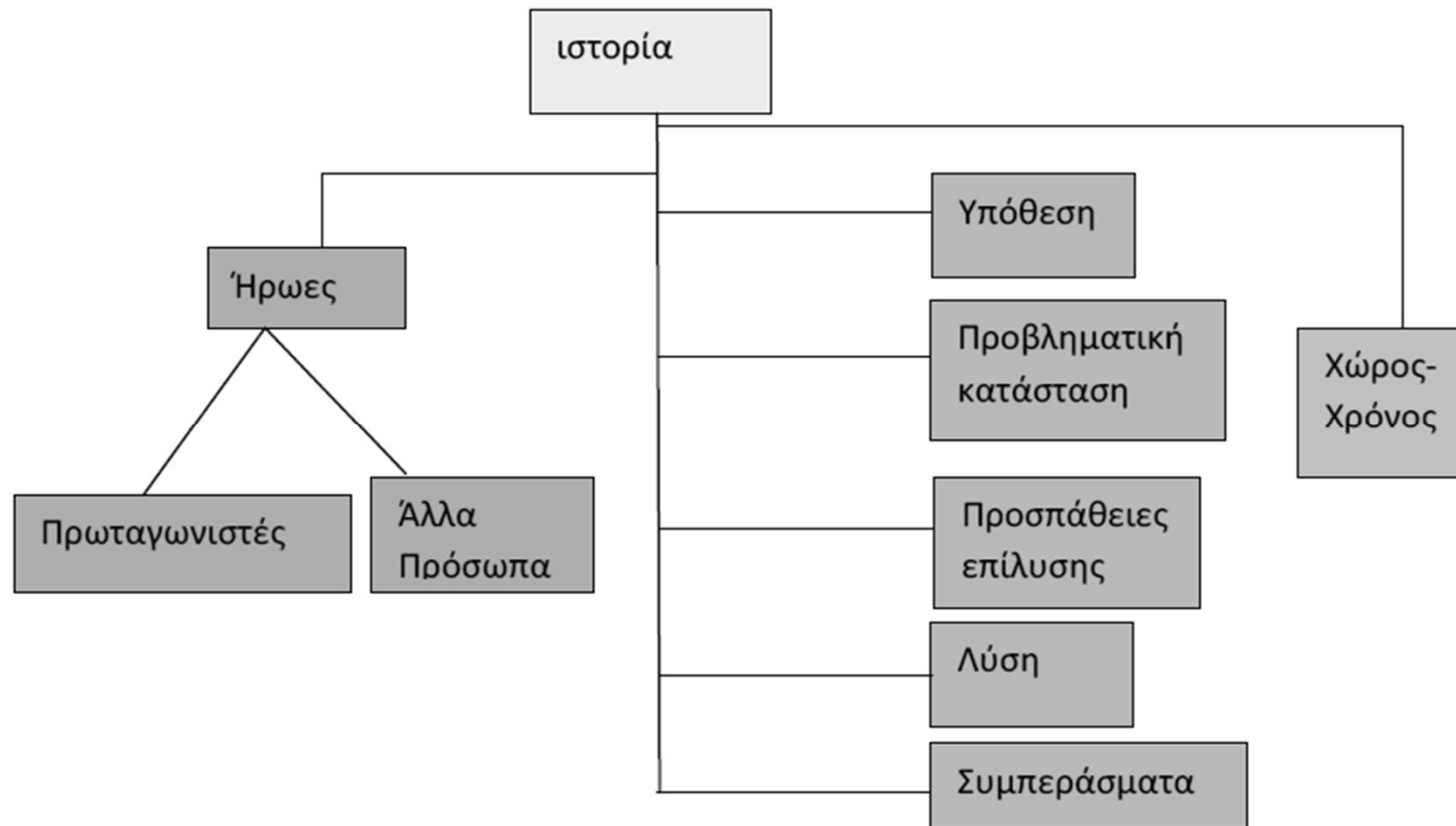
Στρατηγικές Μάθησης

- Στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές στην επεξεργασία – κατανόηση
 - ❖ Γραφικές αναπαραστάσεις – γνωστικοί χάρτες με τη δομή της περιγραφής

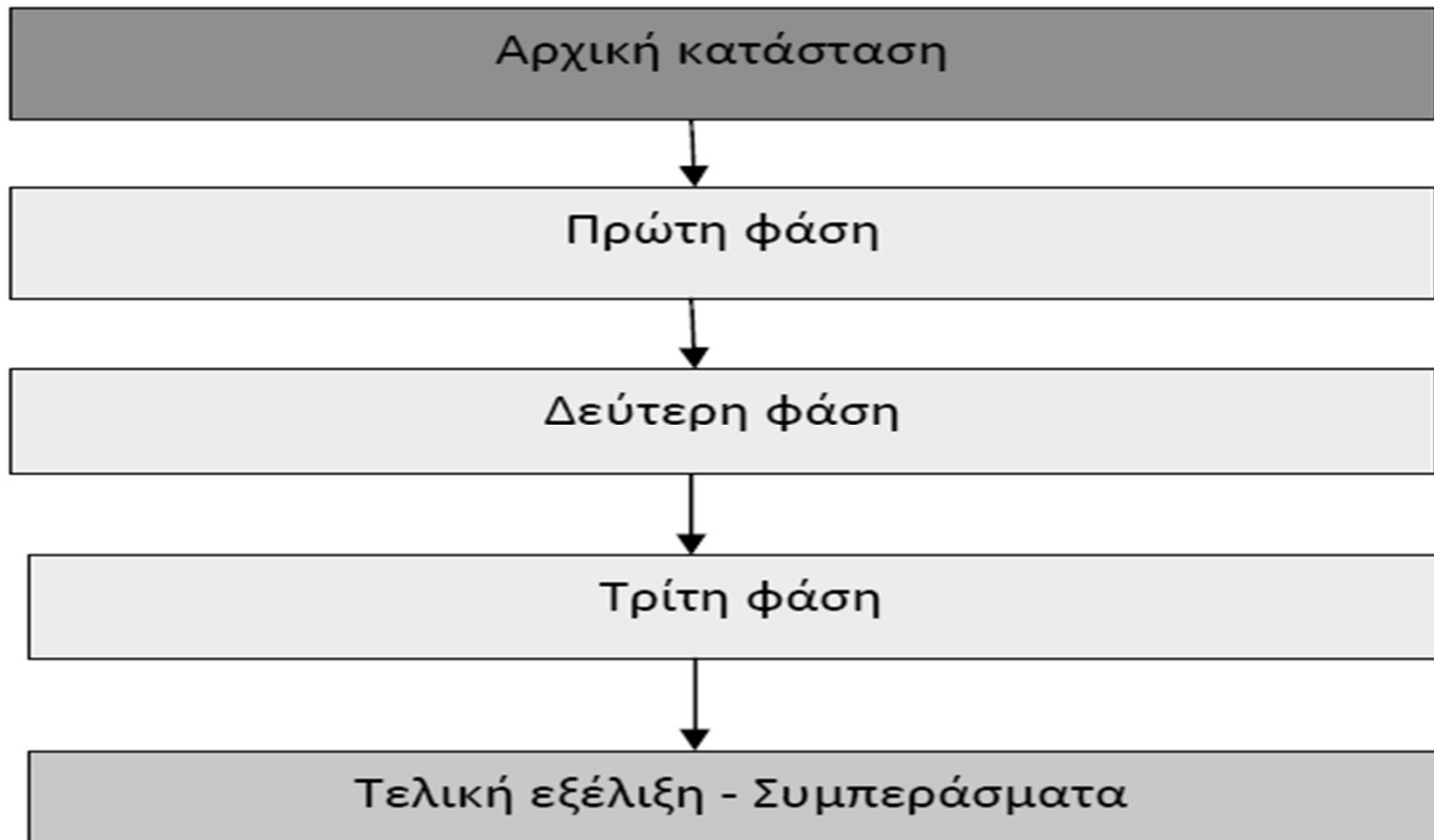
Στρατηγικές Μάθησης

- Στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές στην επεξεργασία – κατανόηση
 - ❖ Γραφικές αναπαραστάσεις – γνωστικοί χάρτες με τη δομή ιστορίας ή αφήγησης

Στρατηγικές Μάθησης

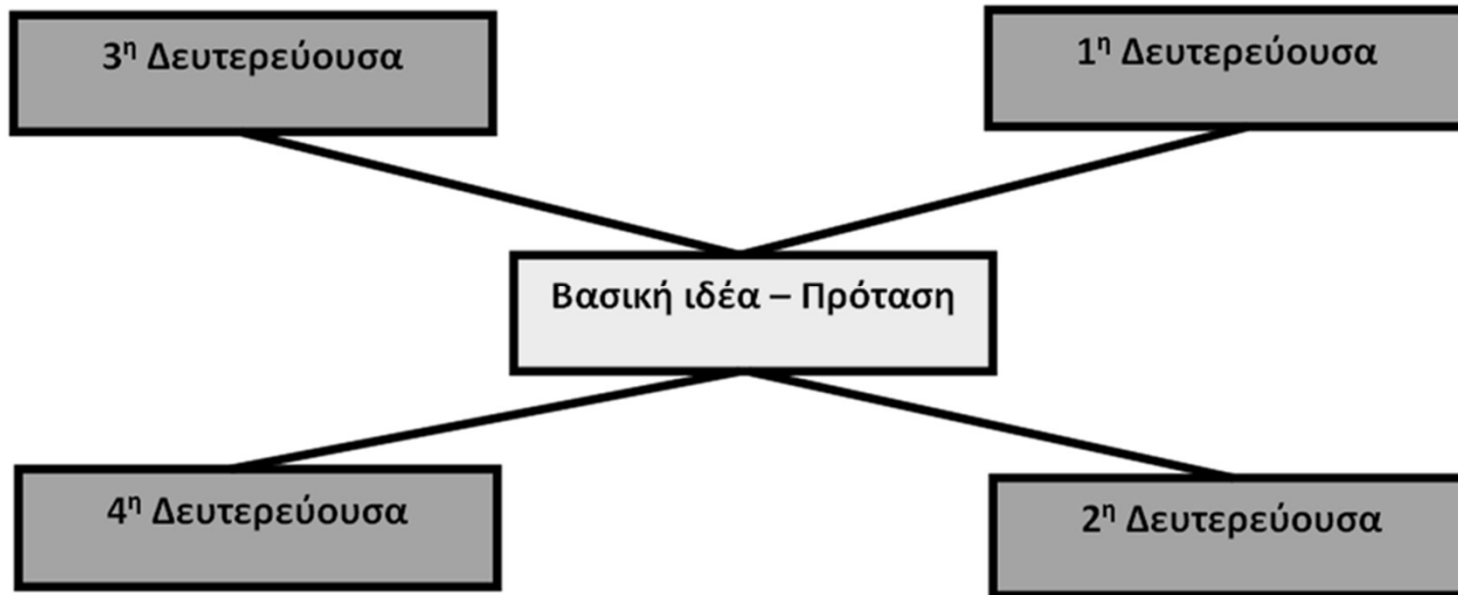
- Η αλυσίδα των διαδοχικών φάσεων
 - ❖ Καταγραφή αλληλουχίας γεγονότων, ενεργειών, διαδικασιών

Στρατηγικές Μάθησης

- Καταγραφή σημειώσεων

- ❖ Καταγραφή της θεματικής πρότασης που πλαισιώνεται και επεξηγείται με τις δευτερεύουσες

Στρατηγικές Μάθησης

- Στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές στον έλεγχο

**Πώς να εφαρμόσετε τη στρατηγική
- 3 - στοιχεία επιτυχημένων προγραμμάτων
για παιδιά με ΔΕΠ-Υ**

- **Ακαδημαϊκή διδασκαλία**
- **Παρεμβάσεις στη συμπεριφορά**
- **Προσαρμογές στις τάξεις διδασκαλίας**

Ακαδημαϊκή Διδασκαλία

(χρήσιμες πρακτικές)

- **Οργανώστε και παρουσιάστε το ημερήσιο πρόγραμμα.**
- **Συνοψίστε προηγούμενα μαθήματα.**
- **Ορίστε τα απαιτούμενα υλικά.**
- **Εξηγήστε τις βοηθητικές πηγές.**
- **Απλοποιήστε τις οδηγίες, τις επιλογές και τον προγραμματισμό.**
- **Καθορίστε προσδοκίες σε σχέση με τη συμπεριφορά.**
- **Να είστε προβλέψιμοι.**
- **Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή των μαθητών στην τάξη.**
- **Χρησιμοποιείτε οπτικοακουστικό υλικό.**
- **Βοηθάτε τους μαθητές να συγκεντρώνονται απομακρύνοντας αντικείμενα που αποσπούν την προσοχή / Μειώστε τις πηγές που προκαλούν ηχορρύπανση / Παρέχετε ήσυχα βοηθήματα.**
- **Μειώστε τη συχνότητα των χρονομετρημένων διαγωνισμάτων.**
- **Δίνετε έγκαιρη προειδοποίηση / Ελέγχετε τις εργασίες.**

Διαδικασία Παρέμβασης:

Στρατηγικές τροποποίησης και διαχείρισης της συμπεριφοράς

- Αναγνώριση & διοχέτευση της κινητικής ενέργειας του μαθητή μέσα από καθημερινές σχολικές ρουτίνες.
- Εφαρμογή Οπτικών Σημάτων (δείξτε με το δάχτυλο σας τον μαθητή ενώ τον κοιτάτε).
- Αναγνώριση ενδείξεων αισθητηριακής υπερφόρτισης & διάσπασης προσοχής του μαθητή με ΔΕΠ-Υ, έγκαιρη παρέμβαση για αποφόρτιση της έντασης, ξαναοργάνωσης της συμπεριφοράς του και επαναφορά του στα τεκταινόμενα της τάξης:
 - ❖ μέσω ενός διακριτικού αγγίγματος,
 - ❖ με ένα μικρό χτύπημα στο θρανίο,
 - ❖ με κατευθυντήριες επισημάνσεις, με post it.
- Συμφωνήστε με τον μαθητή να χρησιμοποιεί κάποιες συγκεκριμένες κινήσεις χεριών, οι οποίες θα αποτελούν μηνύματα επικοινωνίας μεταξύ σας, χωρίς να παρενοχλούν τη μαθησιακή διαδικασία.

Επιπλέον...

- **Εκφράστε την εμπιστοσύνη σας προς τον μαθητή.**
- **Δείξτε αγάπη και αποδοχή, επιδοκιμασία και ενθάρρυνση.**
- **Αποφύγετε τη συχνή παρατήρηση και επίκριση.**
- **Τονώστε την αυτοεκτίμησή του.**
- **Δείξτε επιείκεια με μέτρο.**
- **Αποδοκιμάστε την πράξη και όχι τον μαθητή.**
- **Αναθέστε του μη μαθησιακές δραστηριότητες.**
- **Αποφύγετε την περιθωριοποίηση.**

Διαδικασία Παρέμβασης:

Υποστηρικτικά εργαλεία μελέτης μαθητών με ΔΕΠ-Υ

- Προσαρμόστε τα φύλλα εργασίας που δίνουν οδηγίες.
- Διδάξτε στον μαθητή να κρατά σημειώσεις.
- Υπογραμμίστε λέξεις κλειδιά.
- Μοιράστε την εργασία σε μικρότερα μέρη.
- Χρησιμοποιήστε ομαδικές στρατηγικές εκμάθησης.
- Διαθέστε στον μαθητή μια λίστα με λάθη που κάνει συχνά.
- Διαθέστε στον μαθητή μια λίστα υλικών για μελέτη στο σπίτι.
- Διδάξτε τον μαθητή πώς να προετοιμάζει την επιφάνεια εργασίας.
- Χρησιμοποιήστε υποστηρικτική τεχνολογία.

Προσαρμογές στην τάξη διδασκαλίας

- **Τοποθετήστε τον μαθητή κοντά στην έδρα.**
- **Διατηρείτε την βλεμματική επαφή.**
- **Βάλτε τον μαθητή να καθίσει με έναν μαθητή «υπόδειγμα».**
- **Δημιουργήστε ήσυχους χώρους εργασίας.**

Κανόνες Δημοκρατίας στην τάξη

- Σηκώνω πάντα το χέρι μου πριν μιλήσω.
- Περιμένω να έρθει η σειρά μου.
- Περιμένω να τελειώσει αυτός που μιλάει.
- Ακούω και προσέχω όποιον έχει το λόγο / Δεν κοροϊδεύω κανέναν.

Πρόγραμμα Παρέμβασης Μαθησιακών Δυσκολιών

- **Μακροπρόθεσμος Στόχος**
 - **Βελτίωση της αναγνωστικής δεξιότητας**
 - **Παραγωγή γραπτού λόγου**

- **Βραχυπρόθεσμοι Στόχοι**
 - **Καλλιέργεια της φωνολογικής επίγνωσης**
 - **Αποκωδικοποίηση γραμμάτων και συμφωνικών συμπλεγμάτων**
 - **Ευχέρεια στην ανάγνωση**
 - **Κατανόηση κειμένων**
 - **Αυθόρμητη γραπτή έκφραση**

Πρόγραμμα Παρέμβασης Μαθησιακών Δυσκολιών

- **Καλλιέργεια της φωνολογικής επίγνωσης**
 - **Χορήγηση προφορικών ασκήσεων διαβαθμισμένης δυσκολίας (π.χ. κατάτμηση δισύλλαβων λέξεων σε επίπεδο γραμμάτων, συλλαβών κ.ο.κ).**

- **Καλλιέργεια της αναγνωστικής ικανότητας**
 - **Ασκήσεις ομαδοποιημένων λέξεων διαβαθμισμένης δυσκολίας.**
 - **Ενίσχυση υλική – κοινωνική μέσω επαίνου.**

- **Διδασκαλία της ανάγνωσης – Εμπλουτισμός λεξιλογίου**
 - **Χρήση εικονογραφημένων παραμυθιών.**

- **Παραγωγή γραπτού λόγου**
 - **Χρήση εικόνων.**

Πρόγραμμα Παρέμβασης Μαθησιακών Δυσκολιών

- **Κατανόηση κειμένων**
 - **Ανάγνωση κειμένου από το ίδιο το παιδί**
 - **Ικανότητα επαναδιήγησης – αφήγησης**
 - **Δομή – οργάνωση προφορικού λόγου**
 - **Αναζήτηση άγνωστων λέξεων**
 - **Απάντηση σε ερωτήσεις**
 - **Εύρος και χρήση λεξιλογίου**
 - **Κατανόηση αφηρημένων εννοιών**

Γνωστικές Στρατηγικές που αφορούν στην επεξεργασία και ενίσχυση της κατανόησης

- **Νοητικές εικόνες.**
- **Οπτικοχωρικοί οργανωτές (διαγράμματα, σχήματα, γραφήματα ή πίνακες), που αποτυπώνουν τις σχέσεις των κεντρικών και υποστηρικτικών δομών του κειμένου.**
- **Εξωτερικά βοηθήματα (υπογράμμιση, οδηγοί μελέτης).**
- **Ανάπτυξη λεξιλογίου.**
- **Επανάληψη της ανάγνωσης.**
- **Ανάκτηση της ανάγνωσης, μέσω της βελτίωσης της αποκωδικοποίησης αυθεντικών κειμένων.**
- **Διδασκαλία στρατηγικών περίληψης:**
 - (α) **χρήση ερωτήσεων: Ποιος; Πού; Πότε; Τι έγινε; Πώς έληξε;**
 - (β) **εύρεση της κεντρικής ιδέας**
 - (γ) **δημιουργία ερωτήσεων.**
- **Αιτιακές αποδόσεις «Προσπάθησα ικανοποιητικά τα κατάφερα καλά».**
- **Αυτορρύθμιση.**

Γνωστικές Στρατηγικές για την ενίσχυση των μαθηματικών δεξιοτήτων

- Βιωματική προσέγγιση και χρήση αντικειμένων, βοηθούν: (α) στην ανάπτυξη της λογικής σκέψης, (β) στην ανάπτυξη της ικανότητας αναπαράστασης μιας κατάστασης, (γ) στην αναγνώριση σχετικών και άσχετών στοιχείων.
- Χρήση αριθμομηχανών και Η/Υ.
- Η χρήση αντικειμένων (οι άβακες, τα σχήματα αναπαράστασης αλγεβρικών εξισώσεων, τα εύκαμπτα σχήματα, οι κλασματικές ράβδοι) βοηθούν στην κατανόηση γεωμετρικών και αλγεβρικών εννοιών, αλλά και την ανάπτυξη δεξιοτήτων γενίκευσης.
- Διδασκαλία σε μικρές ομάδες.
- Τα οργανογράμματα προόδου και γνωστικοί χάρτες βοηθούν στον καλύτερο προσανατολισμό του μαθητή στη διδασκόμενη ενότητα, αλλά και στη σύνδεση της ενότητας με τα δικά του ενδιαφέροντα και τις προηγούμενες γνώσεις του.

Γνωστικές Στρατηγικές για την ενίσχυση των μαθηματικών δεξιοτήτων

- Εξάσκηση σε στρατηγικές αυτοοργάνωσης για τη βελτίωση των ενεργειών του κατά τη διάρκεια επίλυσης ασκήσεων (οργάνωση των δεδομένων με σχεδιαγράμματα, γραφικούς οργανωτές, λίστες / διάκριση των επιμέρους συλλογιστικών βημάτων και αρίθμηση αυτών σε ένα διάγραμμα ροής).
- Εξάσκηση σε στρατηγικές αυτοελέγχου κατά τον χειρισμό μαθηματικών προβλημάτων.
- Παρέμβαση ως προς την παρουσίαση των μαθηματικών προβλημάτων ή ασκήσεων (εισαγωγή οπτικών βοηθημάτων, προφορική περιγραφή με απλοποίηση της γλώσσας, χρήση παραδειγμάτων από την καθημερινή ζωή, με χρήματα, χρόνο....).
- Συστηματική εξάσκηση σε στρατηγικές αυτοελέγχου κατά τη διάρκεια μαθηματικών υπολογισμών: (α) να εκτελεί πράξεις νοερά (β) να ασκηθεί στην κατασκευή σχημάτων-οργανωτών (αριθμημένοι άξονες, πίνακες, γραφήματα, γεωμετρικές - οπτικές αναπαραστάσεις).
- Χρήση μνημονικών κανόνων για υπενθύμιση και επανάκληση των αλγορίθμων.

Πρακτικές συμβουλές

- Όταν απευθύνετε τον λόγο στον μαθητή, να διατηρείτε οπτική επαφή ή σύντομη σωματική επαφή μαζί του (π.χ. ένα άγγιγμα έχει ως αποτέλεσμα να στρέψει ο μαθητής την προσοχή του προς εσάς).
- Δραματοποιήστε την παράδοση με εκφράσεις του προσώπου σας και χειρονομίες, παίξτε με τον τόνο της φωνής σας, χρησιμοποιήστε χιούμορ, κινηθείτε στην αίθουσα κατά την παράδοση ώστε να διατηρείται το ενδιαφέρον των μαθητών.
- Χρησιμοποιήστε λεκτικές νύξεις (π.χ. εκφράσεις όπως «αυτό είναι σημαντικό να το θυμόμαστε...», «δώστε προσοχή σε αυτό που θα πω τώρα»).

Πρακτικές συμβουλές

- Χρησιμοποιήστε *οπτικοακουστικά μέσα*.
- Δείξτε *ενθουσιασμό για το μάθημα* και μεταδώστε το στους μαθητές σας.
- Γράψτε καθαρά στον πίνακα *χρησιμοποιώντας χρώματα*.
- Οι εργασίες και η ύλη που θα πρέπει να κάνει και να μάθει ο κάθε μαθητής πρέπει να διαμορφώνονται *ανάλογα με τις δυνατότητές του*.
- *Μειώστε τον όγκο* των εργασιών για το σπίτι.
- Δώστε *περισσότερο χρόνο* σε τεστ ή εργασίες.

Πρακτικές συμβουλές

- Οι οδηγίες πρέπει να δίνονται με *απλά και σαφή λόγια*. Οι λέξεις - κλειδιά να τονίζονται με έντονα γράμματα ή υπογράμμιση.
- *Επαναλάβετε τις οδηγίες τουλάχιστον άλλη μια φορά, μέχρι να βεβαιωθείτε ότι ο μαθητής κατανόησε τι του ζητάτε.*
- *Μην κάνετε τη δική του δουλειά, απλά καθοδηγήστε τον. Μόλις βεβαιωθείτε ότι έχει καταλάβει τι πρέπει να κάνει, αφήστε τον μόνο του να ολοκληρώσει.*
- *Δώστε του την αναγκαία συχνή ανατροφοδότηση (λεκτική ή μη λεκτική) για όλα όσα λέει ή κάνει.*

Πρακτικές συμβουλές

- Διαχωρίστε τις ασκήσεις σε μικρά βήματα.
- Παροτρύνετε τον μαθητή για αυτοαξιολόγηση των επιδόσεών του.
- Αξιοποιήστε τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του προς όφελος της μαθησιακής διαδικασίας (π.χ. χρήση Η/Υ).
- Τονώστε την αυτοπεποίθησή του ξεκινώντας από αυτό το οποίο θα καταφέρει καλύτερα, ώστε να έχει και το κίνητρο να συνεχίσει.
- Σε περιπτώσεις που η γραπτή έκφραση των μαθητών είναι περιορισμένη, δεχτείτε εναλλακτικά εργασίες όπως προφορικές παρουσιάσεις.
- Εάν οι μαθητές σας δυσκολεύονται στις αριθμητικές πράξεις, επιτρέψτε τους τη χρήση των αριθμομηχανών.

Πρακτικές συμβουλές

- **ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ:** Προσπαθήστε να μην εξάγετε εύκολα συμπεράσματα για τη συμπεριφορά του στην τάξη ή να προβαίνετε σε λεκτικούς χαρακτηρισμούς που πληγώνουν την αξιοπρέπεια του μαθητή. *Ακούστε τους, έχουν πολλά να μοιραστούνε με μας!*
- Εξηγήστε με *σαφήνεια και συνέπεια* τις προσδοκίες σας για μια σχολική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, φροντίστε να θέτετε ρεαλιστικές προσδοκίες για τον κάθε μαθητή χωριστά και βέβαια ελέγξτε αν ανταποκρίνονται τόσο στις ανάγκες, όσο και στις ικανότητες του μαθητή.
- Επικεντρωθείτε με ουδετερότητα στο περιεχόμενο της υπόδειξης και επιδείξτε σταθερότητα σε αυτό που ζητάτε. ***ΚΡΑΤΗΣΤΕ ΤΗΝ ΨΥΧΡΑΙΜΙΑ ΣΑΣ!***

Επίλογος

Τα παιδιά με ΔΕΠ – Υ και μαθησιακές δυσκολίες δεν υστερούν σε σχέση με τα άλλα παιδιά, απλώς:

ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ

(καταγράφουν, επεξεργάζονται, κατανοούν, οργανώνουν,
απομνημονεύουν)

ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟ ΚΑΙ ΡΥΘΜΟ

Ας προσπαθήσουμε:

- Να αποδεχόμαστε την ατομικότητά τους
- Να διαχωρίζουμε το συναίσθημα από τη συμπεριφορά
- Να είμαστε σύμμαχοι και όχι κριτές
- Να ασκούμε πειθαρχία με αίσθηση δικαίου
- Να εμπιστευόμαστε τις ικανότητες των παιδιών
- Να είμαστε ευέλικτοι και συμβιβαστικοί

Κάθε εκπαιδευτική παρέμβαση πρέπει να βασίζεται στην παρακάτω αρχή :

Η διδασκαλία οργανώνεται σύμφωνα με τις αρχές της Ψυχοπαιδαγωγικής και της Διδακτικής, είναι όμως υπόθεση «ιδιοσυγκρασιακή».

Η εξατομίκευση στα πλαίσια της διαφοροποιημένης διδασκαλίας θεωρείται η ορθή αφετηρία της πρόκλησης των μαθητών με ΔΕΠ-Υ / Διαταραχές Συμπεριφοράς και Μαθησιακές Δυσκολίες, η οποία σε συνδυασμό με την θεωρητική και την πρακτική τεχνογνωσία, μπορεί να φέρει τα δυνατά - επιθυμητά αποτελέσματα.

Αν το παιδί δεν μπορεί
να μάθει με τον τρόπο
που το διδάσκουμε,
τότε πρέπει να το διδάξουμε
με τον τρόπο που μπορεί
να μάθει

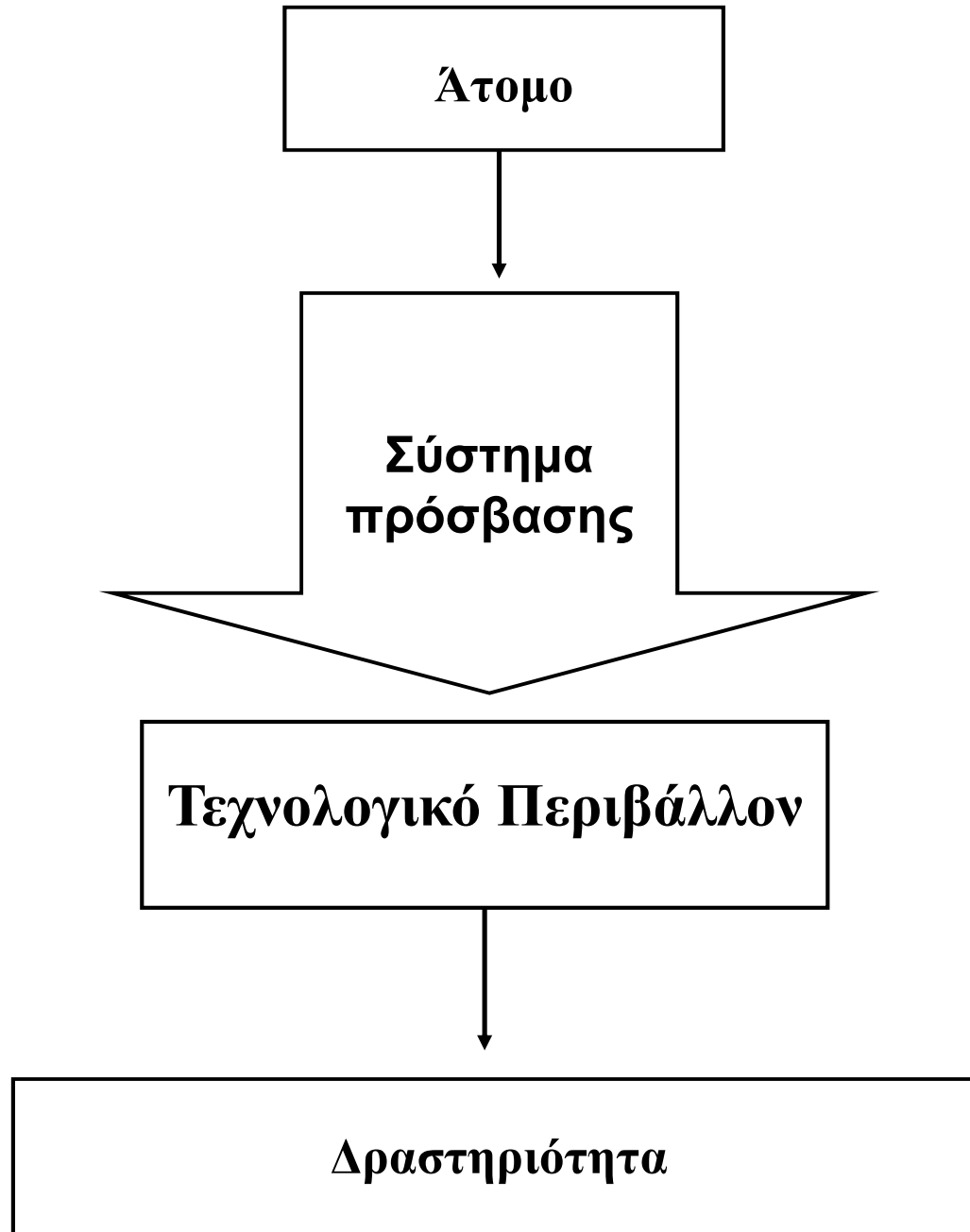
Maria Montessori

Υποστηρικτική Τεχνολογία (Υ.Τ.)

« Οποιοδήποτε αντικείμενο, μέρος εξοπλισμού ή παραγωγικού συστήματος που μπορεί κανείς να προμηθευθεί από το εμπόριο, να προσαρμόσει ή να κατασκευάσει κατά παραγγελία και το οποίο χρησιμοποιείται προκειμένου να αυξήσει ή να βελτιώσει τις λειτουργικές δυνατότητες των ατόμων με ειδικές ανάγκες »

Υπηρεσίες Υ.Τ.

« Οποιαδήποτε υπηρεσία η οποία άμεσα υποστηρίζει ένα άτομο με ειδικές ανάγκες στην επιλογή, προμήθεια ή χρήση κάποιας συσκευής υποστηρικτικής τεχνολογίας »

Αξιολόγηση – Επιλογή – Προσαρμογή Τεχνολογικού Περιβάλλοντος

Αξιολόγηση Ατόμου

Αισθητηριακές
Δεξιότητες

Γνωστικές
Δεξιότητες

Αντιληπτικές
Δεξιότητες

Κινητικές
Δεξιότητες

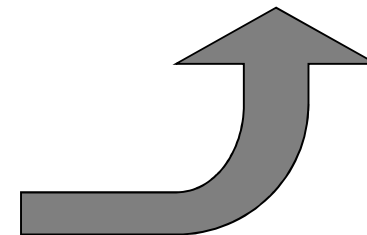
Σύστημα
Πρόσβασης
-
Συσκευή

Τεχνολογικό
Περιβάλλον

Δραστηριότητα
Περιβάλλοντα

Σύστημα
πρόσβασης

Ταξινόμηση των Υποστηρικτικών Τεχνολογιών

- **Πρόσβαση σε υπολογιστικό περιβάλλον**, δηλαδή η χρήση ενός Η/Υ με τρόπο προσαρμοσμένο σύμφωνα με τις ανάγκες του ατόμου
- **Εναλλακτική – Επαυξημένη επικοινωνία (Alternative – Augmentative Communication)**, δηλαδή μέθοδοι αντικατάστασης του προφορικού ή γραπτού λόγου, που για οποιαδήποτε αιτία παρουσιάζει περιορισμούς
- **Περιβαλλοντικός έλεγχος (Environmental control)**, δηλαδή μέθοδοι χειρισμού των συσκευών του περιβάλλοντος (όπως οι λειτουργίες της τηλεόρασης, το άνοιγμα-κλείσιμο μίας πόρτας κ.τ.λ.)
- **Ηλεκτροκίνητη μετακίνηση (Powered mobility)**, δηλαδή το ηλεκτροκίνητο αναπηρικό αμαξίδιο, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτροκίνητων μοτοποδηλάτων (scooters) και της προσαρμοσμένης οδήγησης αυτοκινήτου

Κατηγορίες Υποστηρικτικής Τεχνολογίας

- ➔ Οι Η/Υ και οι εφαρμογές τους.
- ➔ Συσκευές Εναλλακτικής Επικοινωνίας (AACD).
- ➔ Συστήματα Ελέγχου Περιβάλλοντος (ECU).
- ➔ Τοποθέτηση - Θέση Εργασίας – Κινητικότητα – Ηλεκτροκίνητη μετακίνηση.

Υλικό (Hardware) πρόσβασης στους Η/Υ

Joystick

Trackball

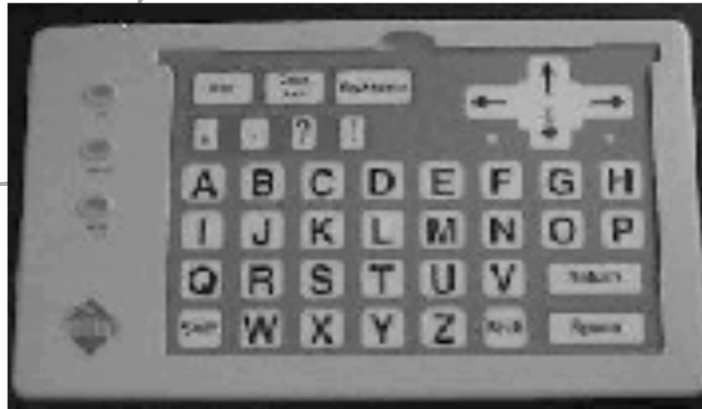

Οθόνη αφής

Εναλλακτικά πληκτρολόγια

Υλικό (Hardware) πρόσβασης στους Η/Υ

Εννοιολογικό
πληκτρολόγιο Intellikeys

Διάφοροι
διακόπτες

Πληκτρολόγιο με θήλακες
πλήκτρων

Συσκευές Εναλλακτικής Επικοινωνίας (AACD)

TechTalk

Message Mate

Dynamite

Step by Step

Συσκευές Εναλλακτικής Επικοινωνίας (AACD)

BIGmack

- Επιφάνεια πίεσης 13,5 εκ
- Ένα μήνυμα
- 20" μνήμη ηχογράφησης

One-Step Communicator

- Επιφάνεια πίεσης 6,5 εκ.
- Ένα μήνυμα
- 20” μνήμη ηχογράφησης
- Επικλινή επιφάνεια
- Προδιαγραφές για δέσιμο

Τοποθέτηση - Θέση Εργασίας – Κινητικότητα- Ηλεκτροκίνητη μετακίνηση

Ορθοστάτης με τραπέζι

Βραχίονες τοποθέτησης
διακοπών και περιφερειακών

Ηλεκτροκίνητο
αμαξίδιο

Περιπατητήρας
- Walker

Big Red Switch

- Επιφάνεια πίεσης 13,5 εκ
- Χαρακτηριστικά:
ανθεκτικός, αξιόπιστος,
οπτική και ακουστική
επανατροφοδότηση
ενεργοποίησης –
απενεργοποίησης

Jelly Bean Switch

- Επιφάνεια πίεσης 6,5 εκ
- Χαρακτηριστικά:
ανθεκτικός, αξιόπιστος,
οπτική και ακουστική
επανατροφοδότηση
ενεργοποίησης –
απενεργοποίησης

Τοποθέτηση διακοπών - Universal Switch Mounting System

Χρήση ηλεκτρικών συσκευών - PowerLink 3

- **Άμεση (Direct):** όσο ο διακόπτης είναι πατημένος η συσκευή είναι ενεργή.
- **Με χρόνο:** ένα πάτημα του διακόπτη ενεργοποιεί τη συσκευή μας από 1” έως 60’.
- **Μόνιμη (Latch):** ένα πάτημα του διακόπτη ενεργοποιεί τη συσκευή μας και με άλλο ένα την κλείνουμε.

Κατηγοριοποίηση Λογισμικού στην Υποστηρικτική Τεχνολογία

- Λογισμικό Αιτίας και Αποτελέσματος (Cause 'n Effect)
- Εκπαιδευτικό / Ψυχαγωγικό Λογισμικό
 - α) κλειστό
 - β) ανοικτό
- Λογισμικό πρόσβασης / επικοινωνίας

Λογισμικό Αιτίας και Αποτελέσματος (Cause `n Effect)

“Spot On Games”

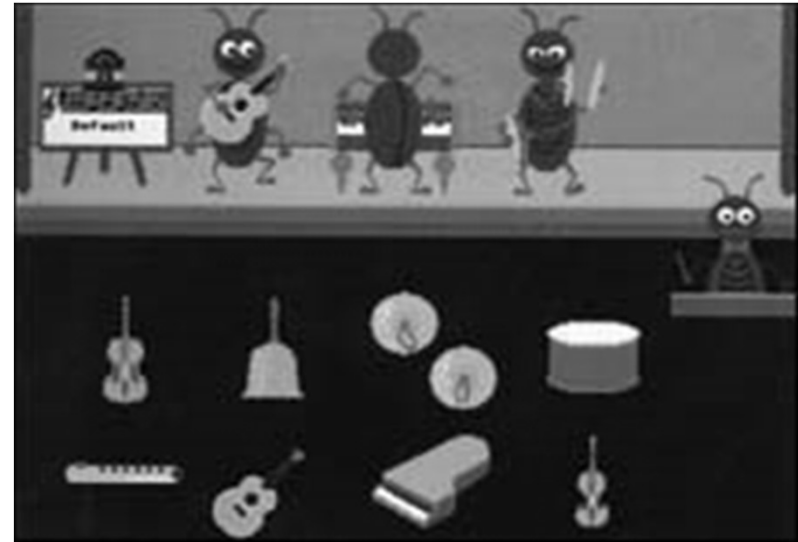

“Build” της Inclusive Technology

Εκπαιδευτικό / Ψυχαγωγικό Λογισμικό Κλειστό

“Color Cards” – Semerc

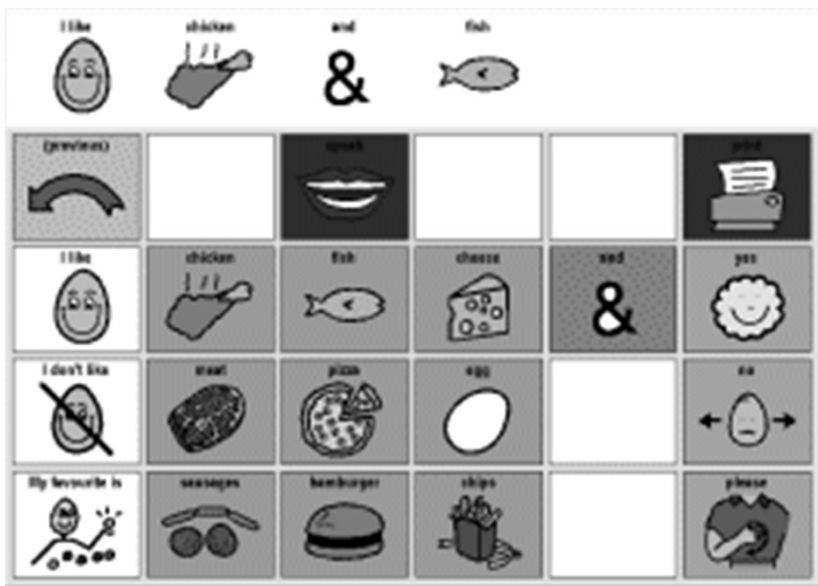

“Beetles” – Brilliant co.

Switch Connection

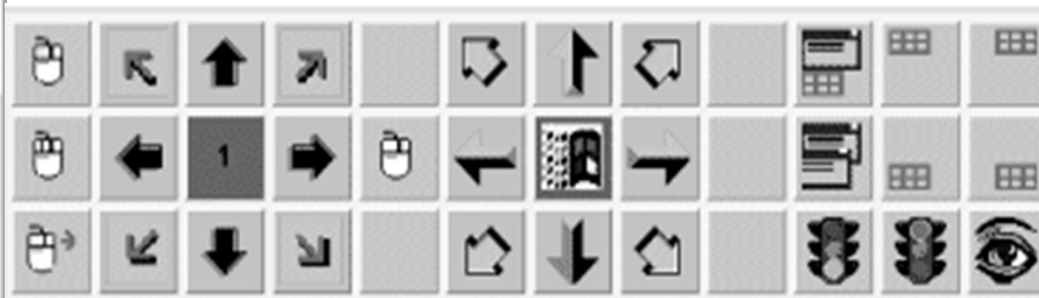
Λογισμικό πρόσβασης / επικοινωνίας

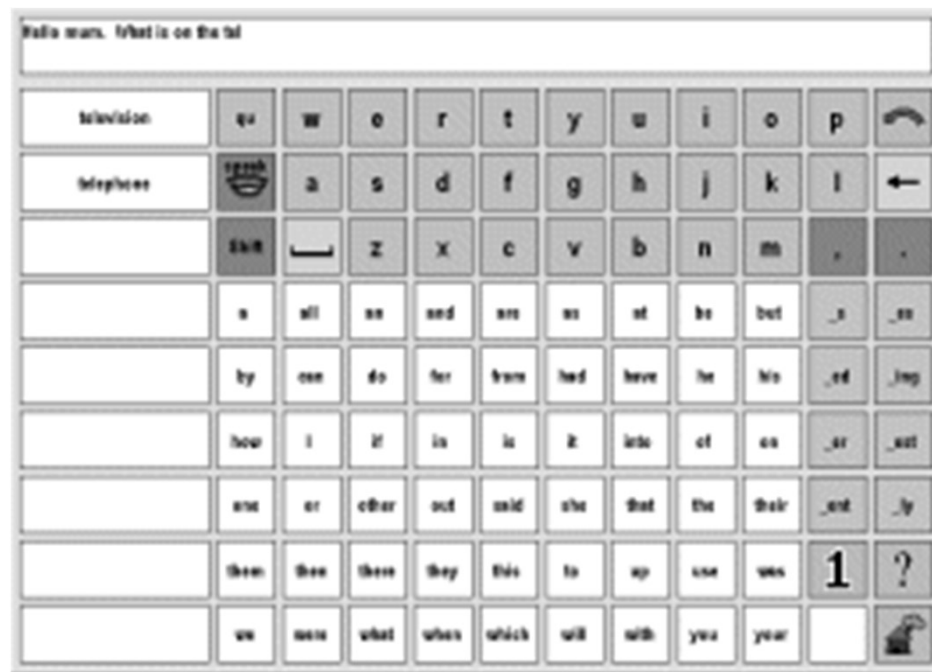
“The Grid” – Επικοινωνία με σύμβολα

“The Grid” - Οπτικό πληκτρολόγιο

“Switch Me” – Χρήση mouse με διακόπτες

“The Grid” - Επικοινωνία με κείμενο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

- Πολυδιάστατη και πολυπαραγοντική διαδικασία
- Εμπλέκονται ταυτόχρονα πολλές ειδικότητες
- Η τεχνολογία απαραίτητη στην αποκατάσταση
- Προσοχή με την νοημοσύνη

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

ΚΕ.Δ.Δ.Υ. Ευβοίας
9^ο χλμ. Χαλκίδος Ψαχνών, Νέα Αρτάκη
τηλ. 2221041254, 2221041225
φαξ 2221041345
www.keddy.edu.gr

Λινάρδου Δήμητρα, Προϊσταμένη ΚΕ.Δ.Δ.Υ. Ευβοίας
Καρυστινός Ανδρέας, Ψυχολόγος
Πίττας Σταμάτιος, Κοιν. Λειτουργός

linardou@keddy.edu.gr
karistinos@keddy.edu.gr
pittas@keddy.edu.gr